

ἩΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος δέκατος τρίτος

Συνδρομή ἑτησία : Ἐν Ἑλλάδι πρ 12. Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ 20. - Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Γενουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίαι. - Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6

30 Μαΐου 1882

ΑΘΗΝΑΪΣ

[Ἱστορικὸν διήγημα Φερδινάνδου Γρηγοροβίου.
Μετάφρασις Σπυρ. Π. Λάμπρου].

Ευρίστια· ἰδί σελ. 325.

ΙΔ'

Ἐν ταύτοις δὲ ἡ Εὐδοκία συνῆψε τὰς πρῶτας προσωπικὰς σχέσεις πρὸς τὴν ἐν Ῥαβέννῃ αυτοκρατορικὴν ἀρχὴν καὶ τοὺς στενοτάτους συγγενεῖς τοῦ συζύγου, ὅτε ἐν ἔτει 423 ἔρθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ Γάλλα Πλακιδία, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ὀνωρίου καὶ θεία Θεοδοσίου τοῦ Β'.

Ἡ ἀτυχὴς αὕτη ἡγεμονία, ἡ ἄλλοτε βασιλίσσα τῶν Γότθων, ἀπώλεσε τῇ 2 Σεπτεμβρίου 421 τὸν εὐγενῆ αὐτῆς σύζυγον Κωνσταντίνον θανόντα. Ἀλλὰ νῦν ἔστειλεν αὐτὴν ὁ ἀδελφός, συνεπαίχ' ἀλικίων σκευωριῶν, ἐπ' ἐξορίᾳ εἰς Κωνσταντινούπολιν, λαβοῦσαν μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὰ ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου τέκνα, τὸν Βαλεντιανὸν καὶ τὴν Ὀνωρίαν. Ἐγένετο δ' εὐμενῶς δεκτὴ ἐν τῇ βυζαντιακῇ αὐλῇ ὑπὸ τῶν συγγενῶν αὐτῆς.

Οὕτως εὐρίσκοντο τότε ἐν ταῖς ἀνακτόροις τοῦ Κωνσταντίνου τρεῖς συγχρόνως ἐπιφανεῖς γυναῖκες, ἡ Πλακιδία, ἡ Πουλχερία καὶ ἡ Εὐδοκία, αἵτινες ἕνεκα τῆς ἀνικανότητος τῶν αυτοκρατόρων Ὀνωρίου καὶ Θεοδοσίου δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν αἱ ἀληθεῖς ἀντιπρόσωποι τῆς ρωμαϊκῆς δυνάμεως. Εἰς δὲ τὴν εὐσέβειαν τῆς Πουλχερίας ἀνταπεκρίνετο ἡ ὁμοίως χριστιανικῆ διαθέσεως τῆς θείας αὐτῆς Πλακιδίας, ἐπειδὴ, ὡς ἐκείνη ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οὕτως αὕτη ἦτο ἐν τῇ Δύσει ἡ προστάτις τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας.

Μόλις δ' εἶχεν ἡ ἐξόριστος ἐγκαταστῆ ἐν τῷ ἀσύλῳ αὐτῆς καὶ ἄγγελοι ἐκ Ῥαβέννης ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ αυτοκράτωρ Ὀνώριος ἀπέθανε τῇ 15 Ἀυγούστου 423. Τὸ γεγονός τοῦτο καθίστανε τὸν αυτοκράτορα τοῦ ἀνατολικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους προσωρινὸν κύριον τῶν τυχῶν τῆς Ῥώμης, ἐπειδὴ ὁ Θεοδοσίος ἠδύνατο νῦν πάλιν νὰ ἐνώσῃ ὑπὸ τὸ σκήπτρον αὐτοῦ τὰ δύο ἡμίση τοῦ ὑπὸ τοῦ πάππου διαιρεθέντος κράτους, ἂν ἐκῆρυσσε τὸν μόνον νόμιμον μνηστῆρα τοῦ δυτικοῦ θρόνου ὡς μὴ δικαιοῦμενον νὰ καταλάβῃ αὐτόν. Ὁ δὲ διάδοχος οὗτος ἦτο Βαλεντιανός, ὁ πενταετής υἱὸς τῆς Πλακιδίας καὶ τοῦ ἀυγούστου Κωνσταντίου, ὅστις τότε δὴ ἀπῆλθε φυγὰς ὦν τῆς προστασίας τῆς

βυζαντιακῆς αὐλῆς¹. Ἦτο δὲ τοῦτο αἰεὶ σύμπτωσις, δι' ἧς αἱ προσπάθειαι τῆς Πλακιδίας πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐν Ῥώμῃ κυριαρχίας ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἔμελλον λίαν νὰ εὐκολυνθῶσιν. Ὁ Θεοδοσίος ὑπεχώρει εἰς τὰς θελήσεις τῶν ἐπιφανῶν γυναικῶν ὅθεν συνωμολογήθη πολιτικὴ καὶ οἰκογενειακὴ συμμαχία. Καὶ ἡ μὲν Πλακιδία ἀνεκηρύχθη ἀυγούστα καὶ συγχρόνως κηδεμὼν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ὁ δὲ Βαλεντιανὸς ὁ Γ', εἰς ὃν εἶχεν ἐπιδικασθῆ τὸ δυτικὸν κράτος, ἐμνηστεύθη τὴν διετῆ ἡγεμονίδα Εὐδοξίαν².

Οὕτω δὲ ἡ Ἀθηναῖς εἶδε τὴν ἰδίαν αὐτῆς ζωὴν συνδεομένην καὶ μετὰ τῶν τυχῶν τῆς μεγάλης Ῥώμης, ἐπειδὴ εἰς τὴν θυγατέρα αὐτῆς ἦδη ἐν τῇ κοιτίδι οὕσαν ἐξησφαλίσθη ὁ αὐτόθι αυτοκρατορικὸς θρόνος.

Ἐξωπλίζετο λοιπὸν τώρα στρατὸς καὶ στόλος ἵνα μεταγάγῃ τὴν Πλακιδίαν καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς εἰς Ῥαβένναν, ἔνθα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀνωρίου τολημῆρὸς ἀνὴρ, ὁ αυτοκρατορικὸς νοτάριος Ἰωάννης, εἶχεν ἀρπάσει τὴν πορφύραν. Ὁ Θεοδοσίος ἤθελε νὰ συνοδεύσῃ καὶ αὐτὸς τὸν στρατὸν, ἵνα τιμωρήσῃ τὸν ἄρπαγα καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν μέλλοντα γαμβρὸν, ἀλλ' ἀσθενήσας ἔστειλεν ἔπειτα διὰ τοῦ πατρίκιου Ἡλίου τοῦ αυτοκρατορικὸν διάδημα εἰς τὸν Βαλεντιανὸν καὶ ἐπέστρεψε πλησίον τῆς συζύγου³.

Ὁ στρατηγὸς Ἀρδαβούριος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀσπαρ ἤγαγον ἔπειτα τὴν Πλακιδίαν καὶ τὸν Βαλεντιανὸν ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τὸν δὲ ἀγῶνα αὐτῶν κατὰ τοῦ ἄρπαγος Ἰωάννου διπυκλόουναν τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου, ὅστις, κατὰ τὴν διαθεσθεῖαιτιν κολακισόντων ἰσρέων, ἠθέλησε νάνταμείψῃ τὴν εὐσέβειαν τοῦ Θεοδοσίου δι' ἐπιφανοῦς μαρτυρίας. Ἄγγελος φέρων ποιμένος σχῆμα ὠδήγησε τὸν Ἀσπαρ καὶ τὰ στίφη τῶν ἵππῶν αὐτοῦ διὰ τῶν ἀβάτων τελευμάτων τῆς Ῥαβέννης, μεθ' ὃ ἡ μὲν ὀχυρὰ πόλις ἐξῶ παραχρῆμα διὰ προδοσίας, ὁ δὲ ἀνδρείος ἀντάρτης ἠχμαλωτίσθη καὶ ἐφρονεῖθη. Καὶ ἡ Ῥώμη δὲ ἠνέωξεν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς τὰς πύλας, ὁ δὲ Ἡλίου, τοῦ Θεοδοσίου ὁ πληρεξούσιος ὑπουργός, ἐνέδυσεν ἐκεῖ πρὸ τῆς συγκλήτου Βαλεντιανὸν τὸν Γ' τὴν

1. Οὗτος εἶχε γεννηθῆ τῇ 4 Νοεμβρίου 419 ἐν Ῥαβέννῃ, κατὰ τὸν Μαρκελλίνον.
2. M a r κ ε λ λ ἴ ν ο ς ἐν ἔτει 424.
3. Σ ω κ ρ ἄ τ η ς VII, κ. 24.

αυτοκρατορικήν πορφύραν τῆ 23 Ὀκτωβρίου 425.

Ὁ Θεοδόσιος εὐρίσκειτο ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ, θεώμενος τὰς ἀρματοδρομίας, ὅτε ἐφθασεν ὁ ἄγγελος ὁ φέρων τὴν εἰδήσιν τῆς πτώσεως τοῦ τυράννου Ἰωάννου. Εὐθὺς τότε ἠγέρθη ὁ αὐτοκράτωρ ἐκ τοῦ δικαστηρίου καὶ παρώτρυνε τὸν συνηθροισμένον λαὸν νὰ ψάλλῃ ὕμνον τινὰ καὶ ἐν λιτανείᾳ διηυθύνθη πρὸς τὴν ἁγίαν Σοφίαν.

Ἡ Πλακιδία ὡς κηδεμὼν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς καὶ ἡ ἀνεψία αὐτῆς Πουλχερία διώκουν νῦν ἐν τῇ Δύσει καὶ τῇ Ἀνατολῇ. Ἀκριβῶς δὲ καθ' οὓς χρόνους φιλευλαβεῖς γυναῖκες διὰ τῆς μοιραίας τῆς τύχης φορᾶς εἶχον ἀναλάβει τὴν διοίκησιν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐν τοῖς δύο ἡμίσεισι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἀνυψώθησαν ἐκ τοῦ ἐπι κυμαίνοντος βεβύματος τῆς μεταναστάσεως τῶν λαῶν δύο φοβεροὶ δαίμονες πολέμου, προωρισμένοι νὰ κατερείπιώσασιν παντελῶς τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν, ὁ Γενσερίχος καὶ ὁ Ἀττίλας. Ἀνεφάνησαν δὲ σχεδὸν ταυτόχρονα ὁ μὲν κατὰ τὸ δυτικὸν, ὁ δὲ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν Ῥωμαϊκὸν κράτος.

Ἡ γυναικοκρατία ὑπῆρξεν ἐπιβλαβεσττέρα διὰ τὴν Ῥώμην ἢ διὰ τὸ Βυζάντιον, ἐπειδὴ ἡ Ῥώμη μετὰ βραχὺ ἔνεκα πταίσματος καὶ ἀδυναμίας τῆς βασιλευσούσης ἀπώλεσε, πεσοῦσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Βανδῆλων, τὴν μεγάλην ἐπαρχίαν Ἀφρικὴν μετὰ τῆς περιωνύμου Καρχηδόνος, τοῦ Γενσερίχου τρέψαντος ἐκεῖσε ἐν ἔτει 429 τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰς Ἰσπανίαν. Ἐν δὲ τῷ ἀνατολικῷ κράτει ἀνέλαβε μετὰ ἔτη ὀλίγα τὸ αὐτὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ὁ φοβερὸς βασιλεὺς τῶν Οὐννων, ὅστις ἐκαυχᾶτο ὅτι εἶχεν ἀνακαλύψει ἀγαθὴν τιμὴν μοῖραν τὸ τεθλαμμένον ξίφος τοῦ παλαιοῦ θεοῦ τοῦ πολέμου Ἄρεως. Ἦδὴ τὰ στίφη τῶν Οὐννων ἐπέτρεχον ἐκ τῆς Παννονίας τὴν Ἰλλυρίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀναλάβει τὴν ἀρχηγίαν αὐτῶν ὁ Ἀττίλας, ὅστε παρεχωρήθησαν ἔτι εἰς τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιον ἔτη τινὰ εἰρήνης ἕτινα μετεχειρίσθη εἰς ὀχύρωσιν τῆς πρωτεύουσας διὰ διπλῶν τειχῶν.

ΙΕ'

Λιμῆς, λοιμῆς, σεισμοί, πυρκαϊαὶ μανιώδεις, ἀγῶνες τῶν πατριῶν τοῦ Ἰπποδρόμου καὶ ὁμοίως βίαιαι θρησκευτικαὶ ἐπαναστάσεις ἦσαν τὰ συμβάντα τὰ συνήθως ἐπαναλαμβανόμενα ἐν Κωνσταντινουπόλει: ἐπὶ πάσης κυβερνήσεως. Πολλῶ σφοδρότερον ἢ παρὰ τῶν Περσῶν, Οὐννων καὶ τῶν μεγάλων βασιλέων βασιλέων ἠπειλεῖτο ἡ ἐσωτερικὴ τοῦ κράτους εἰρήνη ὑπὸ τῶν ἐρίδων τῶν θεολόγων. Ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία ἐκέκτητο ἀνωτέραν πνευματικὴν παιδείαν τῆς Ῥωμαϊκῆς διὸ εἶχεν ἀναλάβει ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Κωνσταντίνου τὸ ἔργον τῆς ἐν ἐνὶ δογματικῷ συστήματι διαπλάσεως τῆς χριστιανικῆς πίστεως ὡς ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας διὰ σύμπαντα τὸν χριστιανικὸν κόσμον.

Μάλιστα λοιπὸν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β'. συνεταράχθη βαθύτατα ἡ ἑλληνικὴ αὕτη ἐκκλησία. Ἄλλ' ἡ Ἀθηναῖς εἶχεν ἤδη εὐκαιρίαν νὰ καταθέσῃ τανὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς πρὸςφάτου προσχωρήσεως εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Οὕσα Ἀθηναῖα καὶ συντεθραμμένη μετὰ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας πιθανῶς, τὸ κατ' ἀρχὰς ἠνίατο δεινῶς ἐπὶ ταῖς θεολογικαῖς συζητήσεσι τῶν μοναχῶν καὶ ἐπισκόπων ἄλλ' ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ θεολογία ἀπετέλει μέρος τῆς πολιτικῆς, ὤφειλε καὶ αὕτη νὰ ἐκλέξῃ τὴν δογματικὴν αὐτῆς μερίδα, προσέτι δ' ὤφειλε νὰ κατανοήσῃ τὴν σπουδαιότητα τοιούτων θρησκευτικῶν ἀγῶνων ἐν κράτει, οὗ ὁ ἡγεμὼν ἦτο συγχρόνως ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησίας.

Τὰ πρόνοια, ἅτινα Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας εἶχε παραχωροῖσει εἰς τὴν νέαν θρησκείαν καὶ εἰς τοὺς γλιγομένους ἰσχυροὺς ἱερεῖς, κατήντησαν ἐπὶ τέλους νὰ ὑποδουλώσωσιν αὐτὴν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Τώρα δ' ἐπλησίαζε νὰ καταστῇ θεσμὸς πολιτικῆς ὑπηρεσίαν εἰς τὴν βυζαντιανὴν δεσποτείαν. Ἐκ τῆς φιλοσοφικῆς ἢ σοφιστικῆς παιδείας ἧς εἶχον τύχει οἱ Ἕλληνες ἐν τοῖς χρόνοις τῆς εἰδωλοκρατίας προήρχετο ἡ μαγία τοῦ ἔθνους ὅλου ὑπὲρ τῶν θεολογικῶν συζητήσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ τοῦ Κωνσταντίνου ἠνάγκαζε τοὺς αὐτοκράτορας νὰ ἐποπτεύωσι τὸν πνευματικὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ βίον καὶ νὰ χαλιναγωγῶσιν αὐτὸν διὰ κανονισμῶν τύπων τῆς πίστεως, ἐπειδὴ οὕτω καθίστανον ἀδύνατον τὸν σχηματισμὸν ἐθνικῶν ἐκκλησιῶν, αἵτινες θὰ ἠδύνατο νὰ διασπάσωσι τὴν ἐνότητα τοῦ κράτους.

Ἄλλὰ τὴν ἐνότητα αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας ἐτάρασαν διηνεκῶς αἱ ἐν αὐτῇ θεολογικαὶ ἀντιθέσεις, αἵτινες ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τετάρτου αἰῶνος περιεστρέφοντο εἰς τὰς διαφόρους ἰδέας περὶ τῆς σχέσεως τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν λόγον, τὸν ἐνσάρκωθέντα αὐτοῦ υἱόν.

Καὶ ὄρισμένῃ ἡ σπουδαιότητά τῶν συνόδων, ἡ ἐπὶ Κωνσταντίνου τῷ 325 συνελθοῦσα ἐν Νικαίᾳ, ὡς ἀσθρον πίστεως τὸ θεοοῦσιον τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πατρὸς, ἦτοι τὴν θεϊαν ὑπόστασιν τοῦ Χριστοῦ· οὕτω δὲ καθιέρωσε τὸ ἀληθὲς στοιχεῖον τῆς ἐνότητος διὰ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὸν ὄρατὸν αὐτοῦ ὄργανισμὸν, ἦτοι τὴν ἐκκλησίαν. Ἄλλ' ἡ εἰς μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Ἀρείου καὶ Ἀθανασίου ἐξηκολούθησε παραυτίκα μετὰ λογικῆς ἀνάγκης ἐν ἄλλοις προβλήμασιν, ἦτοι ἐν τῷ περὶ τῆς σχέσεως τῆς θεῆς φύσεως τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ ἀνθρωπίνην ἐνσάρκωσιν.

Ὁ πατριάρχης Ἀττικὸς ὁ βαπτίσας τὴν ἐθνικὴν Ἀθηναῖδα ἀπέθανεν ἐν ἔτει 426. Ἀφ' οὗ δὲ διεδέχθη αὐτὸν πρῶτος ἐν τούτῳ τῷ ἀξιώματι ὁ Σισίνιος, ἀνέβη τῷ 428 εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει θρόνον ὁ Νεστόριος, ἄλλοτε πρῶτος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίας. Ὁ λόγιος οὗτος ἐπίσκοπος ἐν χρόνοις καθ' οὓς ἡ μήτηρ τοῦ

Ἰησοῦ ἐλατρεῖτο ἤδη ὡς ἐν ὑπεράνθρωπον ἔσχε τὴν τόλμην νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι αὕτη ἀδίκως ἀποκαλεῖται Θεοτόκος, ἐπειδὴ μόνον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξε μήτηρ. Ἡ δὲ γνώμη αὕτη περὶ τῆς διακρίσεως ἀνθρωπίνης καὶ θεῆς φύσεως τοῦ Χριστοῦ προὐκάλεσεν ἐν βραχεί μεγάλην ἐκκλησιαστικὴν διάστασιν. Αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ βίσιος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, ὁ αἴτιος γενόμενος τοῦ θανάτου τῆς φιλοσόφου Ὑπατίας, κατήγγειλε τὸν Νεστόριον ὡς ἀρετικὸν ἅτε χωρίζοντα εἰς δύο φύσεις τὸν Χριστὸν, ἕνα ὄντα, οὕτω δ' ἀρνούμενον τὴν θεϊκὴν ὑπόστασιν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ Λόγου.

Ὁ πυρὴν τῆς θεολογικῆς ταύτης διασπάσεως ἔκειτο πάλιν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀρειανικῶν ἀγῶνων, ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἐννοίᾳ. Τότε μὲν αἱ λέξεις ὁμοούσιος καὶ ὁμοιούσιος εἶχον γείνει σύνθημα τῶν διαμαχομένων μερίδων, νῦν δὲ ἀνέγραφον οἱ μὲν Ἀλεξανδρινοὶ τὴν φοβερὰν λέξιν Θεοτόκος, οἱ δὲ Ἀντιοχείται τὸν Χριστοτόκος ὡς σύμβολον τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν.

Περὶ δὲ λέξεων ἐγένετο μέγας πάντοτε ἀγὼν ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ. Γνωστὸν ὅτι ἡ μικρὰ λέξις ἐστὶν ἐχώρισεν ἐν μεταγενεστοῖς χρόνοις τοὺς τῆς Ἀναμορφώσεως λαοὺς εἰς δύο μεγάλα ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα. Ἄλλ' εἶνε προφανὲς ὅτι ἡ σπουδαιότης τῆς λέξεως ἡ ἐννοία, ἐν ἣ ποτε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα συμπεριλαμβάνει συνολὸν τι ἀντιλήψεων, ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ χρόνῳ ἠδύνατο νὰ εἶνε μείζων ἢ ἐν ἐκείνῳ, καθ' ὃν ἡ δογματικὴ βᾶσις καὶ τὸ ἔδαφος αὐτὸ τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας ἐμελλε κατὰ πρῶτον νὰ καθιερῶθῃ ἀνευ διχογνωμίας. Κέντρον δὲ τῆς ὅλης θεολογίας ἦτο αὕτη ἡ ἐννοία περὶ τῆς οὐσίας τοῦ Χριστοῦ. Οἱ δὲ ἐθνικοὶ τῶν χρόνων ἐκείνων ἠδύνατο πάντως νὰ ἐκπλαγῶσι πῶς φανταζόμενοι ὅτι ἡ τὸν κόσμον κατακτιῶσα χριστιανικὴ ἐκκλησία ὑφίστατο ἤδη ἐπὶ ὅλους αἰῶνας τέσσαρας, χωρὶς ἀνὰ νὰ συμφωνήσωσιν οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς περὶ τοῦ ἀν ἡ ἱερά κορυφὴ καὶ ὁ ἴδρυτής τῆς θρησκείας αὐτῶν ὤφειλε νὰ θεωρηταί θεὸς καὶ ἄνθρωπος συγχρόνως, ἀν εἶχε μίαν μόνην φύσιν ἢ δύο, ἀν ἐκάστη τῶν φύσεων τούτων ὑφίστατο ἀχώριστος καὶ ἀκαλλοίωτος ἢ ἀν ἦσαν συνηνωμένοι μετ' ἀλλήλων κατ' ἀκατανόητον τινὰ τρόπον.

Ἡ Ἀνατολὴ σύμπασα, ἧς αἱ δύο μεγάλα θεολογικὰ σχολαί, ἡ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἡ τῆς Ἀντιοχείας, ἀντετάσσοντο ἀλλήλαις μετὰ γολῆς ἐχθρικῆς, ἦτο συνεταραγμένη, ἡ δὲ Εὐδοκίᾳ εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδῃ κατὰ πρῶτον τὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, ἧτις εἶχε παρασταθῆ αὐτῇ ὡς τὸ θεῖον βασίλειον τῆς ἀγάπης, τοῦ ἐξιλασμοῦ καὶ τῆς ὁμοιοῦς, σπαρτασμένην ὑπὸ τῆς συγχύσεως τῶν ἀγριωτάτων παθῶν. Πάντως δὲ ἐξεπλήσαστο παρατηροῦσα ὅτι τὸ μέγα πλῆθος τῶν Χριστιανῶν καταλαμβάνετο ὑπὸ μαγίας κατ' ἐπισκόπου ἀλόγου, καθὼ ἀρνούμενου εἰς τὴν ἐπὶ γῆς

μητέρα τοῦ Ἰησοῦ ἐπίθετον κατὰ πάντα ἀνάλογον πρὸς ἐννοίας εἰδωλοκρατικὰς, ἐπειδὴ μόνον οἱ ἐθνικοὶ συνήθως ἐμυθολογοῦν περὶ μητέρων τῶν θεῶν αὐτῶν.

Πάντες διηρέθησαν εἰς ὁπαδοὺς ἢ πολεμίους τοῦ Νεστορίου. Ἐν δὲ τῇ ψυχρῇ μονοτονίᾳ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀνακτόρων θεολογικῶς τις ἀγὼν παρεῖχεν εἰς τὰς κυρίας τῆς τιμῆς εἰς τοὺς εὐνούχους καὶ τὰ πλήθη τῶν ὑπαλλήλων εὐπρόδεκτον κίνησιν καὶ συγχρόνως τὴν εὐκαιρίαν πρὸς σεκυωρίας, πρὸς ἀπόκτησιν χρυσοῦ καὶ ὑπολήψεως καὶ προσεταιρισμῶν φίλων ἢ ἐκδικησιν κατ' ἐχθρῶν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτύγγανεν ὁ Νεστόριος τῆς πλήρους συναινέσεως καὶ εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις μετείχε καὶ αὐτὸς θεολογικῆς τινος παιδείας. Ἄλλ' οἱ φίλοι τοῦ Κυρίλλου, μοναχοὶ καὶ αὐλικοί, οὗς οὗτος, ὡς εὐλόγως κατήγγελλον αὐτοῦ, εἶχε κερδήσει διὰ δώρων, κατέστησαν μετέωρον τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἰσχυρὸν δὲ τότε ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὡς πραιποσίτος εὐνοῦχος τις ὢν πρὸ πάντων λέγεται δεκάσας ὁ Κύριλλος². Εἶχε δὲ συμφρονούσαν ὁ φιλόδοξος οὗτος ἐπίσκοπος καὶ τὴν αὐγουστὴν Πουλχερίαν. Ἦνα δὲ κρημνίσῃ τὸν Νεστόριον, ἐπεμψεν ἤδη εἰς Ἀλεξανδρείαν τῷ 429 δύο ἐπιστολάς εἰς τὴν βυζαντιανὴν αὐλήν, ὧν ἡ μὲν διευθύνετο πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ, ἡ δὲ πρὸς τὴν Πουλχερίαν. Διὰ τούτου δ' ἀπεδείκνυσεν ἡ ὅτι ἐξήτει νὰ διασπάσῃ τὴν αὐλήν εἰς δύο φατρίες ἢ ὅτι προὔπεθετον ἤδη ὑφισταμένην τὴν διάσπασιν ἐν αὐτῇ. Οὕτω δ' ἐξήγησε τὸ πρᾶγμα αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος, ἐπειδὴ ἐν ἀρίστη καὶ παραρησιαστικωτάτῃ ἐπιστολῇ σωζομένη ἔτι κατηγόρει πικρῶς τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου ὅτι διὰ τῆς διπλῆς ἐκείνης ἐπιστολῆς ἐξήτει τὴν διάσπασιν τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας καὶ ὅτι ἀνεμίχθη εἰς ἀπωτάτης ἀποστάσεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς αὐλῆς σκοπῶν μόνον νὰ γενήσῃ ἐριδία καὶ νὰ προκαλέσῃ λόγον περὶ ἐαυτοῦ³.

Ὅτι δὲ καὶ ἡ Εὐδοκίᾳ ἀνερίχθη κατ' ἀνάγκην εἰς τὰς θεολογικὰς ταύτας ἐριδίας ἀποδεικνύει ἡ πρὸς αὐτὴν τε καὶ τὸν αὐτοκράτορα ἀποστολὴ

1. Neander, Geschichte der christlichen Religion. τόμ. Β' μέρ. γ' σ. 642.

2. Ἀναφέρονται ταῦτα παρὰ τοῦ ἑκατομκαδεκάτου ἐπισκόπου Βερροῦσι Ἀκακίου. 18. Hefele, Conciliengeschichte τόμ. Β' σ. 226, 229. 18. καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Νεστορίου ad Scholasticum eunuchum παρὰ τῷ Mansi, Concil. τόμ. Δ', σ. 777.

3. 18. τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ αὐτοκράτορος παρὰ τῷ Mansi, τόμ. Δ' σ. 1110. Ἐν ταύτῃ λέγει: Ἐπειδὴ μὲν πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν εὐσεβεστάτην αὐγουστὴν Εὐδοκίαν τὴν ἐμὴν σύμβιον ἐπιστέλλειν, ἔπειτα δὲ πρὸς τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν τὴν εὐσεβεστάτην αὐγουστὴν Πουλχερίαν. Ὁ Neander δὲ κρίνειν ἀκριβῶς τὰς δύο ταύτας διευθύνσεις, οὐχ οὕτως δὲ καὶ ὁ Hefele. Ὅτι δὲ αἱ παρὰ τῷ Mansi ἐν τόμ. Δ' σ. 679 καὶ 803 δεδημοσιευμέναι δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Κυρίλλου εἶνε αἱ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐνούμεναι, δὲν δύναται νὰ το διαγνωσθῶ.

τοῦ γράμματος τοῦ Κυρίλλου. Ἀποσπαθεῖσα ἀπὸ τοῦ ὠραιοῦ ιδεώδους καὶ τῶν θεολογικῶν μύθων τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἀπολιποῦσα τὴν ἐπασχόλησιν τοῦ πνεύματος αὐτῆς περὶ τὴν παρακμάσασαν τῆς Ἑλλάδος φιλοσοφίαν ἠναγκάζετο νὰ συμμετέχη ζωηρῶς τῶν ἐσωτερικῶν τῆς ἐκκλησίας ἀγώνων. Ἀπετέλου δ' οὗτοι αὐτόχρημα τὸ μόνον πνευματικὸν στοιχεῖον ἐν τῷ βίῳ τῆς μεταπλασσομένης ἀνθρωπότητος. Τὰ διχλετικὰ προβλήματα τοῦ Πυθαγόρου, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους εἶχον ἀντικατασταθῆ ὑπὸ τῶν δυσεπιλύτων δογμάτων τῶν Χριστιανῶν περὶ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ λόγου, περὶ τῆς μιᾶς ἢ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ, περὶ τῆς Τριάδος, περὶ τῆς θεοτοκίας τῆς Παρθένου καὶ ὑπ' ἄλλων ὁμοίων ζητημάτων. Τὰ δὲ τοιαῦτα ζητήματα ὡς ἐκ τῆς δυνάμεως ἦν εἶχεν ἡ ἐκκλησία πρὸς σχηματισμὸν τῆς πνευματικῆς φυσιογνωμίας τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὅστις μετὰ βραχὺν χρόνον ἐμελλε νὰ καταπέσῃ εἰς σκοτεινὴν βαρβαρότητα, ἀπεδεικνύοντο πολλῶ σπουδαιότερα παρ' ὅσον ἠδύναντο νὰ εἶνε αἱ ἰδέαι καὶ τὰ διδάγματα τῶν περιουστατῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ ἀμυῇ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ δὲ πεποιθήσις τῆς ἀγγινουστάτης Βυδοκίας, ἥτις νῦν προσέλαβε καὶ θεολογικὴν ὄφρυν, περὶ τῆς χριστολογίας τῶν Νεστοριανῶν φαίνεται ἄλλως ὅτι δὲν ἦτο ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τοῦ συζύγου. Τοῦλάχιστον δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τοῦτο ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι αὐτὴ ἐπέμενε καὶ μετὰ ἔτη φρονούσα μετὰ παρησίας τὰ τῶν Μονοφυσιτῶν, ὧν τὰ δόγματα εὐρίσκοντο ἐν δικιμέτρῳ ἀντιθέσει πρὸς τὰ πιστευόμενα ὑπὸ τῶν Νεστοριανῶν. Ὅτε δὲ ὁ Κύριλλος ἔγραψεν ἐπιστολὴν κοινὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν αὐτοκράτειραν, ἐπίστευε πιθανῶς, ὅτι αὕτη συναπεδέχτο τὴν πεποιθῆσιν τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἐντεῦθεν δὲ διεφώνει πρὸς τὴν ἰδίαν ἀνδραδέλφην. Ἴσως δὲ εἶχον διαδοθῆ φημαι περὶ διαφορᾶς τινος τῶν δύο γυναικῶν, ὧν ἐκάστη εἶχεν ἱκανὰς ἀφορμὰς νὰ ἀγῆται ὑπὸ ζηλοτυπίας πρὸς τὸ ἀξίωμα τῆς ἄλλης.

Ἀλλὰ δὲν ἔχομεν πλέον τὰ μέγα τὰ βίβωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὰ τότε συμβαίνοντα ἐν τῇ βυζαντικῇ αὐλῇ, ἥτις ἦτο τὸ καθημερινὸν θέατρον θεολογικῶν σκευωριῶν. Μόνον δὲ οἰοῦνται ὅπισθεν ἡμιδιαφροῦς παραπετάσματος διορᾶται ἡ μορφή τοῦ Παυλίνου, τοῦ δικαπιστευμένου τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡκούοντο μάλιστα κακαὶ διαδόσεις, καθ' ἃς ἡ εὐσεβὴς παρθένος Πουλχερία ἐμίσει τὸν Νεστόριον ἐπειδὴ οὗτος εἶχε καταγγεῖλαι αὐτὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ ἀθεμίτοις σχέσεσι μετὰ τοῦ ἱπποτικῶ ἐκείνου μαγίστρου¹.

Ὁ λόγος τῶν διαδόσεων τούτων ἐκφεύγει πάναν ἐξέλεγχξιν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀπλῆ συκοφαντία ἀν

1. Ὁ Σ ο υ ρ ῖ δ α ς (ἐν λ. Πουλχερία) διηγείται ταῦτα κατ' εἰδήσεις δυσεπιλέγτους δι' ἡμᾶς. Πρὸς καὶ Ν e u n d e r σ. 657.

ἐκληρωθῶσι διαφωτίζουσι πῶς τὰς σκευωρίας τῶν αὐλικῶν φατριῶν. Προσωπικὰ πάθη κυζάνον πάντως τὴν σφοδρότητα τοῦ θεολογικοῦ ἀγῶνος. Ἄλλ' ἐκ τούτου ἐξῆλθε τέλος νικήτρια ἡ Πουλχερία· ὁ δὲ Νεστόριος, ὃν καὶ αὐτὸς ὁ πάπας Κοιλεστίνος ἐν βρωμαϊκῇ τινι συνόδῳ κατὰ τὸ 430 εἶχε καταδικάσει ὡς αἰρετικὸν, ἐθυσιάσθη ἐπονειδίστως. Ἐν οὐδεμιᾷ δὲ ἄλλῃ πράξει τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ ἐφάνη ὁ Θεοδόσιος μᾶλλον ἀδύνατος καὶ ἀχαρκατήριτος ἢ ἐν ταύτῃ.

Τῇ 19 Νοεμβρίου τοῦ 430 συνεκάλεσε διὰ τὴν Πεντηκοστὴν τοῦ προσεχοῦς ἔτους σύνοδον ἐν Ἐφέσῳ, εἰς ἣν ἐκάλεσεν ἰδίως καὶ τὸν μέγαν τῆς ἐκκλησίας πατέρα Αὐγουστίνον, ἀγῶν ὅτι οὗτος ἐν μέσῳ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Βανδῆλων πρὸ μικροῦ ἦδη κατὰ τὸν μῆνα Αὐγουστον εἶχεν ἀποθάνει ἐν Ἰππῶνι τῆς Ἀφρικῆς.

Τῆς δὲ συνόδου προήδρευεν ὁ Κύριλλος ἐπ' ὀνόματι τοῦ πάπα. Δὲν ἀνέμεινε δὲ τὴν ἀριζὴν τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰωάννου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερέων, ἀλλ' ἐνήργησε τὴν κατάκρισιν καὶ καθαιρέσιν τοῦ πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως· τοῦτο δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ ὁ αὐτοκρατορικὸς ἀντιπρόσωπος, ὁ κόμης Κανδιδιανός. Ἀλλὰ τότε ἐφθασαν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολῆς, οἵτινες συνεληθόντες βίβη συνέστησαν ἀντισύνοδον, ἀντιψηφίσασαν τὴν καθαιρέσιν τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ ἐνζηλοτάτου αὐτοῦ ὁπαδοῦ Μέλμονος τοῦ Ἐρέσου. Ἀμφότεραι αἱ φατριαὶ ἐποίησαντο ἔφρουν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Οὗτος δὲ τὸ πρῶτον ἀπέρριψε τὴν ἄνομον καταδικήν τοῦ Νεστορίου ὑπὸ τῶν φανατικῶν Ἀλεξανδρινῶν, ἀλλ' ὁ κληρὸς τῆς πρωτεύουσας ἐκνήρυξεν ὑπὲρ τοῦ Κυρίλλου, χιλιάδες δὲ μοναχῶν, ἀκολουθούμεναι ὑπὸ τοῦ ἐκμανέντος ὄχλου, συνέρρευσαν ἐν πομπῇ εἰς τὰ βασιλεῖα καὶ ἀπήτησαν διὰ κραυγῶν μανιωδῶν τὴν παραδοχὴν τῆς Μαρίας ὡς Θεοτόκου καὶ τὴν καθαιρέσιν τοῦ αἰρετικοῦ Νεστορίου.

Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Κυρίλλου ἐκίνησαν γῆν καὶ οὐρανὸν ἵνα ἐλύσωσιν ὄλωσ πρὸς ἑαυτοὺς τὸν ἦδη κλονιζόμενον Θεοδόσιον. Οὗτος δὲ προσεπάθησε κατ' ἀρχὰς νὰ παλλαγῇ τῆς ἀμνηστίας κηρύξας ἀμφοτέρους τοὺς ἀντιπάλους τὸν τε Νεστόριον καὶ τὸν Κύριλλον ὡς καὶ τὸν Μέλμονα νομίμως καθηρημένους, τὸ δὲ ψήφισμα τοῦτο χαρακτηρίζει εἴπερ τι καὶ ἄλλο τὴν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ἰσχὺν τοῦ αὐτοκράτορος. Πράγματι δὲ αὐτοκρατορικὸς τις ἀντιπρόσωπος ἐκλείσεν εἰς τὸ δεσποτικὸν καὶ τοὺς τρεῖς ἱεράρχας ἐν Ἐφέσῳ. Ἄλλ' ἡ σύνοδος ἐξηκολούθει συνερχομένη. Αἱ δὲ ἀπαιτήσεις αὐτῆς καὶ αἱ ἐπίμονοι παραστάσεις τοῦ κληρῶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπήνεγκον μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις τὴν πτώσιν τοῦ Νεστορίου. Διὰ δεσποτικοῦ δὲ διατάγματος ἐκέλευσεν ὁ Θεοδόσιος τὴν περᾶτωσιν τῆς συνόδου ὡς μὴ δυναθείσης νὰ ὁμονοήσῃ καὶ τὴν εἰς τὰς ἰδίαις

Τελευταία ἐν τῇ

ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ¹

τελετῇ.

[29 Μαΐου 1453].

Ἡ πληκτικωτέρα σιγὴ, ἐξ ὅσων τὰ χρονικά τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλλάδος μνημονεύουσιν, ἔλαβε χώραν ἐντὸς τοῦ τεμένου τῆς ἁγίας Σοφίας, ὀλίγας ὥρας πρὶν ἢ τὸ γένος τῶν Γραικῶν παραδοθῆ εἰς τὸ τετρακοσιετὲς μαρτύριον.

Ὁ βασιλεὺς δυσελπιστῶν ἦδη περὶ σωτηρίας, ὅπως ἀποφασισμένος νὰ κυρώσῃ μετ' ἰδίῳ του αἵμα τὴν μέλλουσαν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἐξαγόρῃσιν, ἀφοῦ περιῆλθε τὰς ἐπάλλξεις καὶ τὰ φρούρια, καὶ ἐβεβαίωθη ὅτι πάντα εἶχον ἐν τάξει, εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνοδευόμενος ἀπὸ πολλοῦ στρατηγού, καὶ ἱερεῖς, καὶ ἀναρίθμητον πλῆθος λαοῦ, φωνάζοντος τὸ Κύριε ἐλέησον!

Ἦτον ὁρθὸς τῆς Κυριακῆς 27 Μαΐου 1453. Ὁ ἦχος τῶν κλαυθμῶν, ἡ βοή τῶν γυναικῶν γογγυσμῶν, καὶ αἱ φωναὶ τῶν παίδων κατεσκέπαζον τὰς δεήσεις τῶν δικόνων, οἵτινες, ἐνώπιον τῆς ὠραιοῦ Πύλης ἰστάμενοι, τὴν τελευταίαν ἦδη ἀνέπεμπον ἱερίαν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ «ὕπερ τοῦ καθυποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ὀρθοδόξων πάντα ἐχθρὸν καὶ πόλεμιον». Σύνολος ἡ κύβηθ σιγῆς ἐνέπνευε λύπην, πένθος, μελαγχολίαν· αἱ καρδίαι πάντων ἦσαν καταταπεινωμέναι ὡσανεὶ ἐτελεῖτο ἡ νεκρώσιμος κηδεία ὀλοκλήρου γένους.

Ἡ ἐθιμοταξία ἐξέλιπεν· αἱ κοινωνικαὶ ἀνισότητες διεσκαδίσθησαν· οἱ δημόται συγκεχυμένως ποιοῦσι μετανοίας μετὰ τῶν πατρικῶν, οἱ πένητες μετὰ τῶν ἀρχόντων, καὶ, ὡς ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ κοινοῦ τάφου, πολιταὶ μετὰ πολιτῶν ἀδικαίως συμπεριπίπτουσιν. Καὶ αὐτὸς ὁ πάνσεπτος Νὰός, τὸ σύμβολον τῆς πάλαι ποτὲ κραταιᾶς Ὀρθοδόξου, ἡ κατοικία τῶν αἰώνων, τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ κάλυμμα, νῦν γεφυρωμένος παντὸς πολυτίμου κοσμήματος, καὶ ἀπεκλειδωμένος αὐτῶν ἐτι τῶν πρὸς τὴν μυσταγωγίαν ἀναγκαίων σκευῶν, ἀφώτιστος, ἀκαλλώπιστος, σκυθρωπὸς, εὐτελισμένος, εἰκονίζει τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα κατὰ τὸ δούλειον ἐκεῖνο στάδιον ἐν ᾧ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ὥρων γραμμέον ἦτο νὰ εἰέλθῃ.

Ὅτω πλέον ἡ λειτουργία προχωρεῖ, καὶ προσεγγίζει τὴν ἀπόλυσιν, τόσῳ μᾶλλον ἀξάνει ἡ βοή τοῦ κλαυθμοῦ, καὶ ὁ κοπετὸς τοῦ λαοῦ διπλασι-

1. Ὁ ναὸς οὗτος ἦν ἀφιερῶμένος εἰς τὴν ὑπεράστην τοῦ Θεοῦ Σοφίαν, οὐχὶ δὲ εἰς γυναῖκα ἁγίαν, ὡς ὑπὸ λαθὸν καὶ ἄχρι τοῦδε ὑπολαμβάνουσι πολλοὶ ἐκ τῶν τοῦ ὄχλου. Τὸ ἑορτολόγιον τῆς ἐκκλησίας ἀναφέρει μὲν γυναῖκα Σοφίαν καλουμένην, ἀλλ' ὁ ναὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντινοῦ οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὰς ἁγίας ταύτας.

ἔθρας ἐπιστροφῆν τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες ὑπέκουσαν παραυτικά. Ἄλλ' ὁ αὐτοκράτωρ συγχρόνως κηρύττει νὰ διατάξῃ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς καθαιρέσεως τοῦ Κυρίλλου καὶ Μέλμονος, ἐν ᾧ τὸν πατριάρχον τῆς πρωτεύουσας αὐτοῦ ἐξώριτεν εἰς τινὰ μονὴν παρὰ τὴν Ἀντιόχειαν· ἐκείθεν δ' ἀπέπεμψεν αὐτὸν, γενόμενος ἐχθρὸς αὐτοῦ μανιωδῶς, ἐν ἔτει 432 εἰς τὴν μεγάλην ἄσιν ἐν Αἰγύπτῳ. Φερόμενος δὲ τῆδε κακείσε διὰ τῶν ἐρήμων ἀπέθανεν ὁ ἀτυχὴς Νεστόριος περὶ τὸ ἔτος 440¹. Ἀλλὰ τὸ δόγμα του δὲν συνηρανίσθη μετ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ καίτοι ὁ αὐτοκράτωρ ἐπήνεγκεν ἔνωσιν μεταξὺ τοῦ Κυρίλλου καὶ Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείας, ἡ δογματικὴ ἔξις ἐξηκολούθησεν ὀρισταμένη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Οἱ δὲ ὁπαδοὶ τοῦ Νεστορίου, ἐμμένοντες εἰς τὴν πεποιθῆσιν αὐτῶν, ἐπορεύθησαν τέλος εἰς τὰ ἐνδοτέρω τῆς Ἀσίας, συμματισταίοντες τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν μέχρι τῶν ἐρήμων τῶν Ταρτάρων καὶ τῆς μυθώδους Σινικῆς. Ἔως τῆς σήμερον δὲ ὀρισταναὶ παρὰ τοῖς Κούρδοις καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰνδοῖς χιλιάταις χριστιανικαὶ κοινότητες φερόντων τοῦ Νεστορίου.

Ἡ δὲ πτώσις τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἦτο κατὰ μέγα μέρος ἔργον τῆς Πουλχερίας, ἐπειδὴ εἰς ταύτης τὴν ἐμπάθειαν εἶχε τέλος ὑποχωρήσει ὁ ἀδελφός. Αὕτη δ' ἔκτισεν ἔπειτα ἐν τῇ κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν συνοικίᾳ τῶν Βλαχεριῶν τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς μνημεῖον τῆς νίκης ταύτης τῆς ὀρθοδόξου. Ἐν δὲ Ῥώμῃ Σίξτος ὁ Γ'· ὁ διαδεχόμενος τὸν Κοιλεστίνον ἀπὸ τοῦ ἔτους 432, ἀνακοδόμησε τὴν περιώνυμον βασιλικὴν S. Maria Maggiore ὡς μνημεῖον τῆς αὐτῆς νίκης. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ μεταπεισθεὶς Θεοδόσιος ἔκτισεν ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Κύριλλον τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μεγάλην ἐκκλησίαν τὴν ἐπονομασθεῖσαν ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ὀνόματος².

[Ἐστιαὶ συνέχισις].

αὐτὰ κέρδη, ἅτινα συλλέγουσι κατὰ τὰ τελευταία ἔτη διάσπμοι αἰοῖδοι, εἶνε ἀληθῶς μυθώδη. Ἡ Πάτρις συνεφώνησε μετὰ τινος θεατρῶνος νὰ περιέλθῃ τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Ἀμερικῆς, ψάλλουσα δις καθ' ἑβδομάδα. Ἡ ἀντιμισθία αὐτῆς ὄρισθη εἰς 25, 000 φράγκων ἀνὰ πᾶσαν ἑσπέραν. Ὁ θεατρῶνος προκατέβαλε 300, 000 φράγκων ὡς ἐγγύθησιν, ὑπεχρῶθη δὲ νὰ ἔχῃ ἰδίᾳ δαπάνη εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἀπαραιμίλλου αἰοῖδοῦ αἰθουσαν καὶ κοιτῶνα ἐν ταῖς σιδηροδρομικαῖς ἀμαξοστοιχείαις, δύο μαγείρους, ὑπηρετὰς κτλ.

1. Ἴδε τὴν ἱστορίαν τῆς περιέργου ταύτης συνόδου παρὰ τῷ Neander καὶ Hefele. Εἶνε δὲ ἰσχυρὰ φέρουσα ἢ παραβολὴ τῆς ἀντιλήψεως τῶν γεγονότων παρὰ τῷ διακρυρωμένῳ καὶ τῷ καθολικῷ ἐπισκόπῳ.

2. M a l a λ a ς XIV, 359.

άζεται. Ήρραίνεται ότι η ζωή πάντων των περι-
στώτων ήτο περιορισμένη μόνον εντός της δικρ-
κειάς εκείνης της ευχαριστίας, και ότι εκάστη συλ-
λαβή των ευχών εκείνων, πίπτουσα από του στό-
ματος των ιερέων, ήτο νέον βήμα προς την προ-
κειμένην άδυσσον.

Τονίζομένου του Κοινωνικού, αίφνιδίως σχίζον-
ται οι όχλοι, οι σωματοφύλακες αναμερίζονται, ο
δὲ Κωνσταντίνος περιβεβλημένος τὰ βασιλικὰ μὲν,
ἀλλὰ, φεῦ! πενιχρά και τετριμμένα ἱματῖά του,
προβάίνει πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα, ἀσκεπής, κατη-
φής, μετὰ ὀρθαλμῶν δεδακρυμένων.

Οἱ στεναγμοὶ καταπαύονται, ὁ θόρυθος σιγά-
ζει· καθ' ὅλον ἐκεῖνον τὸν ἀπέραντον Ναὸν δὲν ἀ-
κούεται πᾶρξ ἢ φωνὴ τοῦ λειτουργοῦ, τοῦ προσ-
καλοῦντος τοὺς Χριστιανοὺς, ἵνα μετὰ πίστεως
καὶ ἀγάπης προσέλθωσιν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ νοερώς ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσ-
εύχεται, Κύριος οἶδε, τίνα λυτήριον και πατριω-
τικὴν προσευχὴν προσπίπτει τρεῖς ἐνώπιον τῆς
εἰκόνης τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ και τῆς Θεομήτο-
ρος, ἀναχαιτίζων δι' ἐνὸς σπασμωδικοῦ κινήματος
τοῦ στόματος και τῶν παρειῶν τοὺς λυγμοὺς, οἵ-
τινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ταραχῶδῶς ἀναβαί-
νουσιν ἀπὸ τῆς καρδίας του, εἶτα, στραφεὶς πρὸς
τὸν λαόν, ἀναβοᾷ γεγονῆξ τῇ φωνῇ.

«Χριστιανοὶ, συγχωρήσατε τὰς ἀμαρτίας μου,
καὶ ὁ Θεὸς ἅς συγχωρήσῃ τὰς ἐδικὰς σας!»

Παραλαμβάνων δὲ, ὡς ἔθος, παρὰ τῶν χειρῶν
τοῦ Ἀρχιερέως τὰ ἄρχαυτα μυστήρια, μεταλαμ-
βάνει αὐτῶν.

«Ἄπαντες ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ ἐφώνη-
ξαν.

«Ἐὶ συγχωρημένοι!»

Μετὰ ταῦτα, ὁ ἄγνισμένος, και ὡς πρόβατον
ἐπὶ σφαγὴν ἀγόμενος τοῦ μεσαιῶνος ἔσχατος βα-
σιλεὺς, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς παρευρισκομέ-
νους, παραινεὶ αὐτοὺς νὰ συγκοινωνήσωσιν ἅπαν-
τες· πρῶτον νὰ συγκοινωνήσωσιν ἀδελφικῶς, και
ἔπειτα νὰ ἐνθυμηθῶσιν ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα ὅτε
μέλλουσι ν' ἀγωνισθῶσιν τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα,
και ὅτι, ἐὰν δὲν εἶνε παρὰ Θεοῦ ὀμισημένοι νὰ
σώσωσι διὰ θυσίας τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα, τοῦ-
λάχιστον ἀρεῖλουσι νὰ καταλείψωσιν εἰς τοὺς ἀ-
πογόνους μνήμην ἀνδρείας και ἀρετῆς τοιαύτης,
οἷα εἶνε ἀναγκαῖα, ὅπως οὗτοι διαφυλάξωσιν ἐν
τῇ ἐνδεχομένῃ δουλείᾳ τὴν πίστιν τῶν πατέρων,
και τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ παρελθόν.

Εἰς τούτους τοὺς λόγους τοὺς λυγροὺς, οἵτι-
νες, μυριάκις ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἐπαναλαμ-
βανόμενοι, ἀντηχοῦσιν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὡς ἡ
τῆς Πατρίδος και τῆς Πίστεως τελευταία διαθήκη,
μετὰ πλείονος ἢ πρότερον ὀρυγῆς, ἐκρηγνύονται οἱ
κλαυθμοὶ και οἱ ὄδυμοι τῶν προσερχομένων εἰς
τὴν μετάληψιν. Ἡ φωνὴ τῶν αἰτούντων συγχι-
ρησιν δὲν ἀκούεται πλέον· αὐτῇ δε τῇ ὥρᾳ, λέ-
γει ὁ Φραντζῆς συνοπτικῶς, τίς διαγῆσται τοὺς

τότε κλαυθμοὺς και θρήνους; ἐν ἀπὸ ξύλου ἀν-
θρώπου, ἢ ἐκ πέτρας ἦν, οὐκ ἠδύνατο μὴ θρη-
νησαι.»

Ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος διακόπτει τὴν τραγι-
κὴν σκηνὴν. Αἱ μητέρες ἀποχαιρετῶσι τὰ τέκνα
τῶν· αἱ γυναῖκες ῥίπτονται εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν
συζύγων· οἱ τελευταῖοι ἀσπαρμοὶ συγγέονται με-
τὸν κρότον τῶν σπαθίων και τῶν ἀσπίδων.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκοινωνήσαν ἅπαντες ἐν
μιᾷ και τῇ αὐτῇ καινωσίᾳ πίστεως, ἀγάπης και
ἐλπίδος· ἅπαντες ἕνα και τὸν αὐτὸν ὄμισην ὄρ-
κον και βασιλεὺς, και ἀριστοκρατία, και λαὸς,
και ἱερατεῖον.

Διότι ἄλλο τίς δὲν ἤκουεν εἰμὴ φωνὰς περὶ ἀ-
μοιβαίας συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτημάτων, και
φρικτοὺς ὄρκους σταθερότητος εἰς τὰ τῆς ἐθνικῆς
πίστεως δόγματα, τυχοῦσης αἰχμαλωσίας. Συγ-
χώρησόν με, ἀδελφέ! εἰς ἐφ' ὧναζεν ὧδε· και πάλιν
ὁ Θεὸς ἅς σὲ συγχωρήσῃ! ἀπεκρίνοντο ἔ-
τεροι. Ἡ ἀμοιβαία ἄφρασις τῶν πλημμελημάτων
παρεξετάθη σχεδὸν μέχρις αὐγῆς.—Ἡθέλει ὁ με-
σαιῶν φαίνεται, ν' ἀποβάνῃ συγχεχωρημένος ἐν τῷ
παναγίῳ του.

Ἰσως οὐδαμοῦ τῆς Χριστιανικῆς ἱστορίας εὐ-
ρίσκειται παράδειγμα παρομοίας πνευματικῆς ἐ-
νώσεως και ὁμοιοῦς!

Ἡ γόνιμος και ταρκτικὴ φαντασία τοῦ Σα-
κεσπέρου, ὁ φιλόθρησκος κάλαμος τοῦ Συλλέρου
οὐδέποτε παρέστησαν σκηνὴν ἔχουσαν, ὡς αὕτη,
τόσον ὀλίγην χρειαὴν δραματικῆς ἐφευρέσεως και
εἰκονικότητος τεχνικῆς!

Οἱ Τούρκοι τέλος περικυκλοῦσι τὸν λαμπρό-
ψυχον βασιλέα. Ὁ Κωνσταντίνος ὄρων τὸν ἄρρη-
κτον θάνατόν του, κραυγάζει πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς
του· «Δὲν εἶνε κανεὶς ἐδῶ ὅστις νὰ λάβῃ τὴν κε-
φαλὴν μου;» Οὐδεὶς ζωντανὸς ήτο πλησίον του·
δὲν ήτο ἄλλο πᾶρξ πτώματα Χριστιανῶν.

Ἐπὶ τέλους δέχεται και αὐτός, ὑστατος πάν-
των, τὸν οὐράνιον ἐκεῖνον στέφανον περὶ οὐ ὀλί-
γον πρότερον ἔλεγεν, ἐνθαζρόνων τοὺς συναγωνι-
στάς του· τρωθεὶς εἰς τὸν ὄμιον, πίπτει ἐπὶ τὸ
τεῖχος τῆς Ὀρθοδοξίας ἡμιθανής, κατὰ τὸ 49 ἔ-
τος τῆς ἡλικίας του, και ἐκπνέει εὐσεβῆς τε και
φιλογενῆς καθ' ἅπερ ἐδιδάχθη.

Ὁ τόπος ὅπου παρέδωκε τὴν ψυχὴν εἰς Θεόν,
ἀνήκει φεῦ! εἰσέτι ἀνήκει τοῖς βαρβάροις· ἀλλ'
ἡ ἀνδρεία και ἡ μνήμη και τὸ πνεῦμά του ἀνήκου-
σιν ἀναπαλλοτριώτως τῇ ἑλληνικῇ Ἀναγεννήσει.

Ὡς δὲ ἡ φήμη διέδραμεν ὅτι ἡ Βασιλεὶς ἠχμα-
λωτίσθη (29 Μαΐου 1453) πλῆθος ἀνχοίθμητον
Χριστιανῶν ὄρυκος διὰ προφύλαξιν εἰς τὸν ναὸν
τῆς ἁγίας Σοφίας. Ἐν ἀκαρεῖ ὁ ὑπερμεγέθης ἐ-
κεῖνος ναὸς ἐγένετο πλήρης. Ἄνω και κάτω και
εἰς τὰ περιούλια και εἰς τὰς στήλας και εἰς τὸ

θυσιαστήριον και εἰς πάντα τόπον ήτον ὄχλος ἀ-
ναρίθμητος· κλείσαντες δὲ τὰς θύρας, ὄλοι ὀμο-
φώνως, και μετὰ φωνῶν διακοπτομένων ἀπὸ ὀ-
λολυγμοὺς και θρήνους και κραυγὰς ἀπελπισίας,
ἐκέτευον σωτηρίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ μετ' ὀ-
λίγον οἱ Τούρκοι λεηλατοῦντες, πυρπολοῦντες,
σφάζοντες, αἰχμαλωτίζοντες, φθάνουσιν εἰς τὸν
ναόν, και εὐρόντες τὰς πύλας κεικλισμένας, ἐπι-
χειροῦσι νὰ ῥίψωσιν αὐτάς κάτω μετὰ πελέκων.
Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν τρομερὰν ἐκείνην
σκηνὴν! τίς τοὺς θρήνους οἵτινες ἐγείροντο ἔσω-
θεν βροντωδέστεροι ἀνὰ ἔλαστον κτύπημα τοῦ
στυγεροῦ πελέκως ἐπὶ τὴν θύραν! τίς τοὺς κλαυθ-
μοὺς και τὰς φωνὰς τῶν νηπίων, και τὰ μοιρολό-
για τῶν μητέρων, και τοὺς ὄδυμοὺς τῶν πατέ-
ρων, και τὰ δάκρυα τῶν συσσωρευθεισῶν ἑλλη-
νίδων παρθένων!

Αἰφνιδίως ἐγείρεται στιβαρὰ φωνὴ, σιγὴν εἰς
τοὺς θρήνους ἐπιβάλλουσα.—Ὅσοι πιστοὶ, λέγει,
παύσατε τοὺς κλαυθμοὺς και ἀκρασθήτε τῶν
λόγων μου!

ήτον ἡ φωνὴ τοῦ Γενναδίου. Ὁρθίος ἐπὶ τοῦ
ἄμβωνος, μετὰ τὰς χεῖρας τεταμένας ἐπάνω μυ-
ρίων και μυρίων κεφαλῶν, φέρων ἔτι τὸ ἔνδυμα
τοῦ μεγάλου σχήματος, φαίνεται ὁ διάδοχος τοῦ
Κωνσταντίνου, ὁ περιβεβλημένος τοῦ πένθους τὴν
μέλαιναν πορφύραν Αὐτοκράτωρ τῆς συμφορᾶς.

ήσαν δὲ οἱ ὑστεροὶ φθόγγοι τοῦ Εὐαγγελίου,
οἵτινες ἤχησαν εἰς τὸν Ναὸν τῆς Σοφίας τοῦ Σω-
τήρος Χριστοῦ τῇ 29 Μαΐου 1453.

Οἱ Τούρκοι ἐλθόντες ξιφῆρεις ἐντὸς τοῦ ναοῦ
και ἰδόντες τὸν μυριάριθμον λαόν, ἕκαστος ἔσχε
τὸν ἴδιον αἰχμαλωτον. Ἐδραμεῖτο δούλη μετὰ
κυρίας, δεσπότης μετὰ οἰκέτου, ἱερεὺς μετὰ λαϊ-
κοῦ, ἀρχιμανδρίτης μετὰ θυρωροῦ, τρυφεροὶ νέοι
μετὰ παρθένων, παρθένους ἅς οὐκ ἴδωρα ἡλιος,
παρθένους ἅς ὁ γεννήσας μόνον ἔβλεπε. Προ-
μῆνυμα τῆς προσεχοῦς ἐν τῇ δουλείᾳ ἑλληνικῆς
ισότητος!

[Ἐκ τῆς «Περὶ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ» μελέτης τοῦ
Σπυρ. Ζαμπέλιου].

Εἶχεν ἤδη ἐξημερώσει ἡ 29 Μαΐου 1453 και ἐ-
κυμάτιζεν εἰσέτι ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ Ῥωμανοῦ ἡ
ἀετοφόρος τοῦ κράτους σημαία.

Ὁ Κωνσταντίνος, ὅστις ἐπὶ τόσας ἤδη ὥρας
εἶχεν ἀποκρούσει τέσσαρες μεγάλας ἐφόδους και
ἤλπικεν ὅτι ἐπὶ τέλους θέλει κατισχύσει τῆς ἐπι-
μονῆς τοῦ Μεχμέτ Β', εἶδεν ἀπροσδοκῆτως τοὺς
πολεμίους εἰσβάλλοντας ἐντὸς τῶν τειχῶν και ἐ-
αυτὸν πανταχόθεν περικυκλωθέντα· τὴν στιγμὴν
ταύτην ἀνέκραξε «δὲν ὑπάρχει Χριστιανὸς νὰ
λάβῃ τὴν κεφαλὴν μου;» Μόλις δ' ἐπρόφερε τὰς
λέξεις ταύτας και εἰς τῶν Τούρκων ἐπλήγωσεν αὐ-
τὸν κατὰ πρόσωπον. Ὁ Κωνσταντίνος ἀπέδω-
κεν ἀμέσως τὴν πληγὴν, ἀλλ' ἕτερος ἐκ τῶν ὀπι-
σθεν ἐπήνεγκε κατ' αὐτοῦ τραῦμα καιροῦ· ὥς

ὁ βασιλεὺς ἔπεσεν ὅπως και ἡ πόλις· οὐχὶ ὅτε
κατὰ πρόσωπον προσεβλήθη, ἀλλὰ κατὰ νῶτον
βληθεὶς, ἔπεσεν ἐν ἡ εἰς ἀρχῆς ἔλαβε τάξει και ἔ-
μεινεν ἐκεῖ κατὰ γῆς κείμενος μεταξὺ μυρίων ἄλ-
λων νεκρῶν, διότι, καιτοὶ φροῶν τὰ ἐρυθρὰ πέ-
διλα ἐν οἷς ἤσαν κεντημένοι χρυσοὶ ἀετοί, δὲν
παρτηρήθη τίς ήτο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων,
οἵτινες ἔσπευδον εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς πόλεως ἐπὶ
ἀρπαγῇ και λεία. Ἄπασα ἡ πόλις ήτο ἤδη εἰς
τὴν διάκρισιν τῶν πολεμίων, πανταχοῦ δὲ αἱ αὐ-
τοκρατορικαὶ σημαῖαι καταρτίφθησαν και ἀνεστη-
λώθη αὐτ' αὐτῶν ἡ ἡμιτέλητος. Ὅτε δὲ περι-
χύθη ἡ ἀγγελία ὅτι ἐάλω ἡ πόλις, πάντες ὡς ἐκ
συνθήματος ἐνὸς συνέρρουσαν εἰς τὸν μέγαν ναόν
τῆς Θεοῦ σοφίας· διότι, λέγει ὁ Δούκας, ἤσαν πρὸ
πολλῶν χρόνων ἀκούοντες παρὰ τινων ψευδομάν-
τεων, ὅτι οἱ Τούρκοι μέλλουσι μὲν νὰ κυριεύσωσι
τὴν πόλιν και νὰ κατακόψωσι τοὺς κατοίκους αὐ-
τῆς ἄχρι τοῦ κίανος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου,
ἀλλὰ μετὰ ταῦτα καταβὰς ἄγγελος, φέρων ῥομ-
φαίαν, παραδῶσει αὐτὴν τε και τὴν βασιλείαν ἀ-
νωμόμῳ ἀνδρὶ παρὰ τῷ κίονι ἱσταμένῳ, ἀπερίττω
δὲ και πενιχρῶ, και ἐρεῖ αὐτῷ· «λάβε τὴν ῥομ-
φαίαν ταύτην και ἐκδίκησον τὸν λαόν τοῦ Κυ-
ρίου». Τούτου γενομένου οἱ Τούρκοι θέλουσι τρα-
πῆ, οἱ δὲ Χριστιανοὶ καταδιώξουσιν αὐτοὺς κό-
πτοντες και ἐξελάσσουσιν ἐκ τῆς πόλεως και εἰς
ἀπάσης τῆς Ἀσίας και ἐκ τῶν τῆς Ἀνατολῆς
μερῶν ἄχρις ὀρίων Περσίας ἐν τῷ τόπῳ τῷ καλου-
μένῳ Μονοδενδρίῳ. Εἰς ταύτην πιστεύοντες τὴν
προφητείαν ἔτρευαν πάντες νὰ καταλείψωσι τὸν
κίονα τοῦ σταυροῦ ἐξόπισθεν αὐτῶν και νὰ συρ-
ρέυσωσιν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν. Ἀπέβη δὲ
τὸ πλῆθος τοσοῦτω μείζον, ὅσω πολλοὶ μὲν σω-
φρονέστεροι εἶχον ζητήσει νὰ διαφύγωσι διὰ τῶν
πλοίων, ἀλλ' οἱ πλωροὶ τῆς πόλεως, ὑπὸ τοῦ αὐ-
τοῦ χρησμοῦ οἰστροληατούμενοι, ἐκλείσαν τὰς θύ-
ρας τοῦ παρὰ τὸν Κεράτειον τείχους· και ἐρρίψαν
τὰς κλείς εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅθεν ἐντὸς ὀλίγου ὁ
ὑπερμεγέθης ἐκεῖνος ναὸς ἐγένετο πλήρης ἀνδρῶν
και γυναικῶν, οἱ δ' ἀναρίθμητοι οὗτοι ὄχλοι, κλεί-
σαντες τὰς θύρας και ἱστάνμενοι κάτω και ἄνω ἐν
τοῖς περιουλίαις, και ἐν παντὶ τόπῳ, περιέμενον
σωτηρίαν. Ἀλλὰ δὲν παροῦλες πολλὴ ὥρα και οἱ
Τούρκοι εἰσβάλλοντες ξιφῆρεις ἤρχισαν ν' ἀρπάξω-
σιν ἕκαστος και νὰ δεσμύωσι τὸν ἴδιον αἰχμα-
λωτον, ἀπάγοντες αὐτοὺς ὡς ἀγέλας και ποιμένα
προβάτων· ἄλλοι δὲ ἐτραπήσαν ἐπὶ τὰ ἱερὰ και
πολύτιμα τῆς ἐκκλησίας σευῆ και κειμήλια και
τὰς ἁγίας εἰκόνας, διαρπάζοντες τὰ πάντα, ὡς
ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ὁ ναὸς ἔμεινεν ἔρημος και γυ-
μνὸς τῶν κοσμημάτων αὐτοῦ. Οὐδὲ εἰς ταῦτα
ἀρνούμενοι ἐξετραχηλίσθησαν εἰς πολλὴν ἄλλην
κατὰ τῶν αἰχμαλωτῶν ἀκολασίαν και πολλὰς ἐ-
πεχείρησαν ἐν τῷ ναῷ καταστροφάς. Ταῦτα ἐγί-
νοντο ἐνταυθά τε και ἅπανταχοῦ τῆς πόλεως. Ὁ
δὲ Μεχμέτ Β' ὅστις δὲν ἠθέλησε κατ' ἀρχαίαν

γίνη μάστιγος τῆς λεηλασίας, ἀπεφάσισε τελευταῖον νὰ εἰσελάσῃ εἰς τὴν πόλιν ἐν συνοδίᾳ τῶν βεζυρῶν καὶ τῶν αὐλικῶν καὶ τῶν σωματοφυλάκων, καὶ ἐπορεύθη κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας. Ἐκεῖ ἀφικνόμενος ἀπίπνευσε καὶ εἰσελθὼν ἐξέστη ἐπὶ τῇ θύρᾳ. Παρατήρησε δὲ ἀμέσως στρατιώτην θραύοντα διὰ πελέκειος ἓνα τῶν λίθων τοῦ ἐδάφους. Διατί, εἶπε, προξενεῖς τὴν ζημίαν ταύτην; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ἕνεκα πίστεως. Ὁ παροργισθεὶς σουλτάνος ἐπάταξεν αὐτὸν καὶ ἀνεφάνησεν «ἀρκεῖ ὑμῖν ὁ θεσσαυρὸς καὶ ἡ αἰχμαλωσία· αἱ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως ἐμαὶ εἰσίν». Καὶ ἐνῶ οἱ ἀκόλουθοι ἐλυκίσαντες τὸν στρατιώτην ἐκ τῶν ποδῶν ἐξήρψαν ἔξω ἡμιθιανῆ, ὁ Μεχμέτ Β' κελεύσας ἓνα τῶν περὶ αὐτὸν ἱερέων ν' ἀναβῆ ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος καὶ νὰ καλέσῃ τοὺς πιστοὺς εἰς προσευχὴν, πρῶτος αὐτὸς ἐτέλεσε τὸ θρησκευτικὸν τοῦτο καθήκον ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης· καὶ οὕτω ἀφαιρεθεὶς ὁ μέγας ἐκεῖνος ναὸς ἀπὸ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἀφωσιώθη ἔκτοτε εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἰσλάμ.

[Ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ κ. Κ. Παπαρηγοπούλου].

* *

Εἰς τὸ ὄνομα τῆς «Ἁγίας Σοφίας» συγκεντρῶται ὅλης τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας ἡ διάρκεια· ἡ καρδιά τοῦ χριστιανοῦ ἀναγκάστου πάλλει, καὶ ἡ θρησκεία μετὰ τῆς ἐθνικῆς φιλατιμίας προσηλοῦσι τὴν προσοχὴν καὶ αὐτῷ τοῦ πλέον ἀδικόφρου. Πόσα καὶ πόσον παράδοξα πράγματα ἐτελέσθησαν, ἐν διαστήματι 1300 ἐτῶν, ἐντὸς τοῦ ναοῦ τούτου! Στέψεις Ἀυτοκρατόρων, Παιτριάρχων ἐνθρονίσεις, θριάμβων καταγωγαί, αἰρετικῶν κατακρίσεις, ὅλαι τῆς Γραικορωμαϊκῆς ἱστορίας αἱ ἐπίσημοι πράξεις εἶνε συνδεδεμέναι μετὰ τοῦ ναοῦ τούτου τὴν ἱστορίαν. Ἐδῶ τέλος ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆ 29 Μαΐου τοῦ 1453, συνέρρευσαν σωρηδὸν οἱ ἄθλιοι πολῖται, ἄνδρες πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως, γυναῖκες μετὰ βρέφη εἰς τὰς ἀγκάλας, μοναχοὶ καὶ μονάζουσαι, ὅλοι συμπεφυρμένοι καὶ καταπεπληγμένοι. Συνέτρεχον δὲ, οὐχί, καθὼς ἴσως ἤθελεν υποθέσῃ τις, ὡς πρὸς ἀπόρθητον φρούριον, ἀλλ' ἐναγόμενοι ὑπότινος παλαίου χρησμοῦ, λέγοντος ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐμελλόν νὰ κόψωνται ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἄχρι τοῦ Πορφυροῦ κίονος· ἐκεῖθεν δὲ, κατ' ἐπιφάνειαν ξιφηφόρου Ἀγγέλου, οἱ διωκόμενοι τέως ἐμελλόν νὰ λάθωσι διωκόντων θέσιν, καὶ, κατακόπτοντες τοὺς Τούρκους αὐτοὶ, νὰ ἐξώσωσιν αὐτοὺς τῆς πόλεως. Ὑπὸ τοιούτων ἐλπιῶν ἐλπίδων ἀνεπτοημένοι οἱ δυστυχεῖς, ἔσπευδον, καταλιπόντες τὰς οἰκίας αὐτῶν, ν' ἀφήσωσιν ὀπίσω, τίς ταχύτερον, τὸν περίφημον κίονα «Καὶ αὕτη ἦν ἡ αἰτία, λέγει ὁ Δούκας, τῆς εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν φυγῆς. Ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ ὁ ὑπερμεγέθης ἐκεῖνος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ κάτω, καὶ ἄνω, καὶ ἐν τοῖς περιουλίαις, καὶ ἐν

παντὶ τόπῳ ὄχλος ἀναριθμητός. Κλείσαντες δὲ τὰς θύρας, εἰστήκεσαν, τὴν παρὰ τοῦ Ἀγγέλου σωτηρίαν ἐλπίζοντες». Οἱ Τούρκοι ἐν τούτοις, σφάζοντες, διαρπάζοντες καὶ αἰχμαλωτίζοντες, ἐφθίασαν ἄχρι τοῦ ναοῦ, καὶ συντρίψαντες τὰς πύλας, ἐχώρησαν ξιφήρεις ἐντὸς, ἀντίστασιν κατ' ἀρχὰς ὑπορώμενοι· ἀλλ' ἀφ' οὗ εἶδον τὸν μυριάριθμον ὄχλον ἐκεῖνον ἄοπλον, ἐκπληκτον, καὶ εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους μόνον διαλυόμενον, «ἔκλαπτος τὸν ἔθιον αἰχμαλώτων ἐδέσμευε, ὡς πρόβατον· οὗ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων ἡ μὴ προδοιδὸς ἐκυτόν». Ὁ ποῖα σκηνὴ φρικώδης, ἀξία τῆς γραφίδος τῶν Γεράρδων καὶ Βερνέτων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος! ἀνδρῶν οἰμωγαί, γυναικῶν ὄλολυγαί, νηπίων κλαυθμοῖς, ὅλα τῆς βίας καὶ τῆς ἀπελπισίας τὰ εἶδη! «Καὶ ἦν ἰδεῖν ὄρμαθους ἐξερχομένους ἀπείρους ἐκ τοῦ ναοῦ, ὡς περ ἀγέλας! Περὶ δὲ ὀγδόῃν ὥραν τῆς ἡμέρας εἰσῆει καὶ ὁ Σουλτάνος ἐντὸς τῆς πόλεως σὺν τοῖς αὐτοῦ Μεσάζουσι καὶ ἑτέροις Σατραπείαις. Κατελθὼν δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀποβάς τοῦ ἵππου, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς, ἐξέστη ἐπὶ τῇ θύρᾳ. Εὐρὼν δὲ ἓνα Τούρκον κατεμάχοντα μίαν τῶν μαρμάρων ἐκεῖνων, αὐτὸν μὲν ἠρώτα, τίνοι τρόπῳ φθείρει τὸ ἔδαφος; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ἕνεκα πίστεως. Αὐτὸς δὲ, τείνας τὴν χεῖρα, παῖει τῷ ξίφει τὸν Τούρκον, λέγων καὶ τοῦτο: Ἄρκεῖ ὑμῖν ὁ θεσσαυρὸς καὶ ἡ αἰχμαλωσία· αἱ δὲ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως ἐμαὶ τυγχάνουσιν. . . Ἐλυκίσαντες δὲ τὸν τούρκον ἐκ τῶν ποδῶν ἔξω ἡμιθιανῆ ἐρρίψαν. Αὐτὸς δὲ κελεύσας ἓνα τῶν αὐτοῦ ἱερέων, ἀνέβη ἐπ' ἁμβωνος, καὶ διελάλησε τὴν αὐτῶν προσευχὴν. Αὐτὸς δὲ, ἀναβάς ἐπὶ τῆς Ἁγίας τραπέζης, ἐποίησε τὴν προσευχὴν».

Σ. Δ. ΒΙΖΑΝΤΙΟΣ

Η ΚΑΛΗ ΛΑΒΕΤΟ

[Ἐκ τῶν τοῦ Οὐγγρου μυθιστοριογράφου Jokai].

Πρὸ ἐξήκοντα περίπου ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν τῇ ἄνω Οὐγγρῆσι ἀλλόκοτος γέρον διακτής, ὅστις εὔρε λίαν παράδοξον τρόπον νὰ γίνεταί λόγος περὶ αὐτοῦ πολὺν χρόνον μετὰ τὸν θάνατόν του.

Καὶ ἰδοὺ πῶς.

Ἐἶχε τρεῖς ἀνεψιῶς Ἑρμίνην, Ἰωσηφίναν καὶ Ἀγγνὴν, διασήμεους ἐπὶ θαυμασίᾳ καλλονῇ. Ἐκάστη δὲ τῶν τριῶν τούτων ἤρξατο συνεχῶς εἰς τοῦ θεῖου καὶ πάντοτε κατὰ τὸ τέλος τῆς επισκέψεως ἀποχαιρετίζουσα αὐτὸν, ἐπανελάμβανε τὴν ἐρώτησιν ταύτην·

1. Ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται ἐσφαλμένη καὶ ἡ παρὰ πολλοῖς τῶν μεταγενεστέρων ἱστορικῶν ἐπαναλαμβάνομένη φήμη, ὅτι ὁ Μεχμέτ, εἰσελθὼν ἐφιππος ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἐπέψευσε ἐπὶ τῆς Ἁγίας τραπέζης, καὶ τοῦτο, λέγουσι, κατὰ παρακίνησιν τῶν περὶ αὐτὸν, οἵτινες τὸν ἐπληροφόρησαν ὅτι καὶ οἱ εὐγενεῖς τῶν Γραικορωμαίων ἐφιπποῖ ἐσῆρχοντο εἰς τὸν ναὸν, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀυτοκράτωρ, ὡς γνωστὸν, ἐσερχόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔφινε καὶ τὸ στέμμα του καὶ τὸ ξίφος του εἰς τὸν νάρθηκα.

— Ἐ, καλὲ θεεῖ, ἀν ἀποθάνετε καμμίαν φορὰν, δὲν θ' ἀφήσετε εἰς ἐμὲ τὴν οἰκίαν σας μετὰ τὰ πολλὰ πατώματα;

— Βέβαια, κόρη μου, μείνε ἡ τύχη — ἀπεκρίνατο στερεοτύπως εἰς τὰς ἐπανειλημμένας ταύτας ἐρωτήσεις γελῶν καθ' ἑαυτὸν καὶ οὐδόλως δυσαρεστούμενος· ἀλλὰ μᾶλλον χαίρων καὶ τοσοῦτον, ὥστε θὰ ἔλεγέ τις ὅτι μετ' εὐφροσύνης θὰ ἔβλεπεν ἐρχόμενον τὸν θάνατον, μόνον καὶ μόνον ἓνα λάβῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ κάμῃ ἀστείωτάτα τινα, δι' ἣν θὰ ἐγέλα ἀναμφισβόλως καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ.

Ἐπεὶ ἀνεγνώσθη ἡ διαθήκη του ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ ἄρθρον διαλαμβανόν τὰδε: «Κληροδοτῶ τὴν διώροπον οἰκίαν μου εἰς τὴν ὠραιότεραν ἀπὸ τὰς ἀνεψιῶν μου».

Ἐδῶ σὲ θέλω, φίλε ἀναγνώστα, νὰ εἶσαι ἐκτελεστὴς διαθήκης περιεχομένης τοιοῦτον ὄρον!

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ βεβαίως ὅτι ἡ κοίσις τοῦ Πάριδος ἐγένετο αἰτία δεκαετοῦς πολέμου. Ἀφορμὴ δὲ ἦτο μῆλον ἄπλου διαμυφισθητούμενον ὑπὸ τριῶν θεαινῶν· ἀλλὰ τί θὰ συνέβαιναν ἐάν, ὡς ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει, τὸ μῆλον τῆς ἐριδος ἦτο οἰκία διώροπος;

Ἐπιλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ ζήτημα ἦτο ἀκανθώδες καὶ καινοφανές.

Τίς ἦτο ἡ εὐμορφιά τῶν τριῶν;

Ἐάν ἐπεχειρεῖ τις νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα διὰ μαρτύρων, ἦτο τῶν ἀδυνάτων, διότι ἐκάστη τῶν τριῶν τούτων ἐπιδόξων νεανίδων ἠδύνατο νὰ προσαγάγῃ ἑκατοστῶν ὄλων λάτρων, ἐργολάβων, χορευτῶν, ραψωδῶν, ἐραστῶν κλπ. κλπ.

Πάντες ἐγίνωσκον τὸ βαδινὸν σῶμα τῆς Ἑρμίνης, τοὺς θαυμασίους μαύρους ὡς κόρακος περὶ πλοκάμους τῆς, τοὺς ἀπασφάπτοντας ὀφθαλμούς τῆς. Πάντες ὡσαύτως ἐγίνωσκον τὸ δρασερόν πρόσωπον τῆς Ἰωσηφίνης, τοὺς μεταξὺδεις βοστρύχους τῆς λαμπρᾶς τῆς ξανθῆς κόμης, καὶ τοὺς λεπτοφυεῖς καὶ εὐγράμμους δακτύλους τῆς. Πάντες ἐτι ἐγίνωσκον τὸ εὐφορώτατον δάσος τῆς καστανόχρου κόμης τῆς Ἀγγνῆς, τοὺς γλασσίνους τῶν παρειῶν τῆς, τὴν διπλὴν σειρὰν τῶν μαργαριτῶν τῶν κοσμοῦντων τὸ στόμα τῆς καὶ πρὸ πάντων τὸ γοητεῖον μεδιδιάμα τῆς.

Καὶ ταῦτα μὲν καλῶς, ἀλλὰ πῶς νὰ δώσῃ τις τὴν δάφνην εἰς μίαν μόνον ἐξ αὐτῶν, ἀφ' οὗ καὶ αἱ τρεῖς ἦσαν τοσοῦτον εὐμορφοί! Τὸ μόνον εἰς ὃ ἠδύνατό τις νὰ προσφύγῃ ἦσαν οἱ δικηγόροι, αὐτοὶ μόνον ὄντες ἱκανοὶ νὰ ἀγωνισθῶσι πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ πολυπλόκου ζητήματος, τίς ἦτο ἡ εὐμορφιά τῆς.

Ἄρχεται λοιπὸν ὁ νέος οὗτος Τρωϊκὸς πόλεμος — ὁ διὰ μελάνης καὶ χαρτοσήμου. Ἀλλ' ὁποῖαν τινὰ ἀπόδειξιν ἐμελλόν νὰ ἐπιδείξωσιν οἱ διαγω-

νιζόμενοι; Ἐπὶ τίνων ἐπιχειρημάτων ἐμελλε νὰ θεμελιώσῃ ὁ δικηγόρος τὴν ἀπόδειξιν του; Τῆς ἀμέσους ἀποδείξεως οὕτης ἀδυνάτου, ἀναγκαῖον ἦτο νὰ διαστρέψωσι τὸ ζήτημα. Ὁ δικηγόρος ἦτο ὑπόχρεος νὰ ἀποδείξῃ οὐχὶ ὅτι ἡ πελάτις του ἦτο ἡ εὐμορφιά, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι αἱ δύο ἄλλαι ἦσαν ἀσχημότεραι αὐτῆς.

Ἐ, τῆς γοητευτικῆς καὶ εὐφροσύνης δίκης! Πῶς αἱ τῆς κομμωτικῆς διάφοροι καὶ ποικίλαι ἀθῶναι τε καὶ μυστηριώδεις τέχναι ἐμελλον νὰ ἀναπτυχθῶσι καὶ νὰ ἀποκαλυφθῶσι!

Καὶ ὁ μὲν τῆς Ἑρμίνης δικηγόρος ἤρξατο διαβάλλων τὴν Ἰωσηφίναν ὡς βάρουσαν τὸ πρόσωπον διὰ κοκκίνου χρώματος· ἀλλ' ὁ διαβολεὺς ἀπεδείχθη συκοφαντῶν, διότι ἡ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου προαγγελθεῖσα ἐπιτόπιος ἐξέτασις ἀπέδειξεν ὅτι τὸ βροδόχρον τῆς νεάνιδος χρῶμα ἦτο φύσει τοιοῦτον, καὶ οὐδὲν κοινὸν εἶχε πρὸς τὰ ψιμμύθια καὶ τὰς λοιπὰς ἐν χρῆσει σκευασίας.

Ἐ, τότε ἀδύνατον ἦτο νὰ κρατηθῶσι καὶ βροχιδὸν κατέπιπτον αἱ ἀντεγλήσεις. Ἡ Ἑρμίνη διεβλήθη ὡς ἔχουσα κάκιστα ἐσχηματισμένον τὸ σῶμα καὶ πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἐλάττωματός τῆς τοῦτο ἐφόρει στηθόδεσμον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἐξέτασεως γενομένης ἀπέδειχθη τὸ ἀνυπόστατον τῆς συκοφαντίας. Ἦλθον ἤδη καὶ τῆς Ἀγγνῆς ἡ σειρά· τί νομίζετε ὅτι τὴν κατηγόρησαν; ὅτι ἐχώλιπε τὸν δεξιὸν πόδα καὶ ἓνα ἐξκατὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶχεν ἐν τῷ ὑποδαγματίῳ τῆς πρόσθετον ὕψωμα· προσέθετον δὲ ὅτι οὐδὲ ἡ πυκνὴ κόμη τῆς ἦτο ὅλη τῆς κεφαλῆς τῆς προῖόν. Καὶ τί δὲν ἐπενόησαν!

Οὕτω πῶς δὲ παρήρξατο μάτην πολὺς χρόνος, παρατεινόμενος ἔτι μᾶλλον διὰ τῶν μηχανημάτων τῶν δικηγόρων. Παράδειγματος χάριν καθ' ἣν στιγμὴν ἐμελλε νὰ λυθῇ σπουδαῖον τι ζήτημα, ὁ δικηγόρος τῆς Ἰωσηφίνης ἐζήτηε ἀναβολὴν, διότι ἡ πελάτις του προσβλήθησα ὑπὸ αἰφνιδίου φλεγμονῆς τῆς παρειᾶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα, ἀλλοτε δὲ ὁ τῆς Ἑρμίνης δικηγόρος ἐζήτησεν ὡσαύτως ἀναβολὴν τῆς δίκης διότι ἡ νεάνις ἕνεκα σφοδροῦ κατάρρου δὲν ἠδύνατο νὰ ἀλάσῃ.

* *

Μετὰ τὰς φυσικὰς ἐπιθέσεις ἐπῆλθον αἱ ἠθικαὶ κατὰ τῶν τριῶν καλλονῶν ἐπιθέσεις. Καὶ ἡ μὲν ἦτο σαρκαστικὴ καὶ εἴρων, ἡ δὲ ἀχάριστος, ἡ δὲ κακῶς ἀνατετραμμένη. Ἡ μὲν ἰσχυρογνώμων, ἡ δὲ ἰσθόλος καὶ κακολόγος. Δύναται δὲ γυνὴ τις νὰ εἴν' εὐμορφος ὅταν τὴν εὐμορφίαν τῆς ἐπισκιάξῃ ἡ ἔπαρσις ἢ κακὸς χαρακτήρ;

Ἦλθον ἔπειτα οἱ μάρτυρες, ἡ Σάρρα, ἡ Αἰκατερίνη, ἡ Ἀννέττα, ἡ Ἰουλία καὶ πολλοὶ ἄλλαι θεραπεινίδες, μαγεῖρισσαι, θαλαμηπόλοι, πάσαι δὲ αὐταὶ ἀποβεβλημέναι προσελθοῦσαι δὲ κατέθηκαν ὅτι αἱ δικαζόμεναι νεάνιδες ἦσαν Μέγαι-

ραι επί δεκακοτώ ωρας τὸ ἡμερονύκτιον, ὅτι ὅλην τὴν ἡμέραν οὐδὲν ἄλλο ἔργον εἶχον ἢ νὰ βραχνίζωσι τοὺς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ των, τότε δὲ νὰ τας ἐβλεπέ τις ἦτο φοβερὸν καὶ φρικαλέον. Τοῦναντίον δὲ ἦτε Ναθαλία καὶ ἡ Ἐλισάβετ μάρτυρες τῆς ὑπερασπίσεως, ἐβεβαίωσαν ἐνόρκως ὅτι ἡ νεάνις ὑπὲρ ἧς ἐκατέρω των θεραπευίδων τούτων ἐμαρτύρει, ἦτο πρότυπον ἀγαθότητος καὶ προσηθείας μάλιστα δὲ ἐν τῷ οἴκῳ.

* * *
Ἡ δίκη παρετάθη οὕτω πως ἐξαετίαν ὅλην, χωρὶς νὰ προχωρήσῃ μίαν κὰν τρίχα, συντελοῦντος οὐκ ὀλίγον τοῦ δικαστοῦ, οὗ ἡ πλάστιγξ ἐρρεπεν ὅτε μὲν πρὸς ταύτην ὅτε δὲ πρὸς ἐκείνην. Ἔως οὐ αὐτὸς πάλιν ὁ δικαστής, ὑπέδειξεν εἰς τὰς δικαδίκους ὅτι προτιμότερον ἦτο νὰ ζήσῃσι τοῦ λοιποῦ ἐν εἰρήνῃ γινομένου τινὸς συμβιβασμοῦ.

Σκέψις ἀναμφιβόλως ἐξαιρετος !
Εὐκολον εἶνε νὰ συμβουλευσῇ τις τοὺς Ἄγγλους νὰ συζήσωσιν ἐν φιλίᾳ μετὰ τῶν Ἰνδῶν. Εὐκολον πρὸς τούτοις εἶνε νὰ συμβουλευσῇ τις τὸν ἡγεμόνα τοῦ Μυζοβοουνίου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Σουλτάνον ὡς κυρίαρχον· χρείας δὲ τυχούσης εὐκολον θὰ ἦτο νὰ συμβουλευσῇ τις τοὺς ἐκδότας τριῶν ἐφημερίδων τοῦ συρμοῦ νὰ καταστήσωσι τὴν μίαν τῶν τριῶν τούτων ἐφημερίδων καλλιτέραν τῶν δύο ἄλλων.

Ἄλλὰ τὸ νὰ συμβουλευτής, ἀναγνώστα, δύο νεάνιδας νὰ ἀναγνωρίσωσιν ὅτι τρίτη τις εἶνε εὐμορφότερα αὐτῶν ! Ἄ, πρέπει νὰ ἔχῃς μεγίστην εὐφροσύνην καὶ πειθῶ καὶ τότε μόνον νὰ ἐπιχειρήσῃς, ἐλπίζων ὅτι πιθανῶς θὰ τύχῃς τοῦ ποθομένου.

Ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει πάσαι αἱ συμβουλαὶ καὶ παραινήσεις εἰς οὐδὲν ὠφέλησαν. Διότι αἱ τρεῖς κυρίαὶ ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα καὶ μετὰ πλείστης μάλιστα δριμύτητος καὶ σκληρότητος, καὶ ὅσον ὁσημέραι καθίστατο εὐκολωτέρα ἢ ἀπόδειξις τοῦ κατὰ καὶ δυσκολωτέρα ἢ τοῦ ὑπέρ.

Ὡς εἰκὸς δὲ ἡ δυσαναλογία αὕτη παρερχομένων τῶν ἐτῶν συνήζανε καὶ αὕτη καὶ ἐκορυφούτο — ἡ δίκη παρετάθη ἐπὶ ὅλα ἔτη ὀκτώ καὶ εἴκοσι ! καὶ ἡ ὑπόθεσις οὐχ ἦττον ἔμμενον ἐκκερμῆς καὶ ἄκριτος, τῶν ἀποδείξεων ὁσημέραι γινομένων δυσκολωτέρων.

Κατὰ τὸ μακρὸν δὲ τοῦτο χρονικὸν διάστημα οὐδεὶς ἐφρόντισε νὰ ἐπιμεληθῇ τῆς δικαιοδικονομικῆς οἰκίας, οὐδεὶς ἐσκέφη νὰ προσέξῃ εἰς τὰ μετ' αὐτῆς συνδεόμενα συμπερόντα, αἱ δὲ ἐτήσια αὐτῆς πρόσδοιοι ἐδαπανῶντο εἰς τοὺς δικηγόρους καὶ εἰς χαρτόσημα. Καὶ ἡμέραν τινὰ οἱ πιστωταὶ βλέποντες τὸ μὲν κεφάλαιον ἀυξάνομενον, τοὺς δὲ τόκους συσσωρευομένους, ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον τὴν ἀδεικνύουσα πωλήσεως τῆς οἰκίας δι' ἀναγκαστικὸν πλειστηριασμόν εἰς τὴν συνήθη τόπον.

Ἄλλὰ τὸ ἐκ τῆς πωλήσεως εἰσπραχθὲν μόλις ἐπήρκεσαν εἰς ἀποζημιώσιν αὐτῶν. Καὶ ἐκ τῆς πολυκρότου ταύτης δίκης οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο ἤδη ὡς ἀμφισβητούμενον ἢ τὸ αἰώνιον ζήτημα : τίς τῶν τριῶν ἢ εὐμορφώτατη !

* * *
Ἄλλ' ἐν τούτοις αἱ τρεῖς φίλαι ἡμῶν νεάνιδες ἔκαμπτον ἤδη τὸ πεντηκοστὸν τῆς ἡλικίας, ἡ δὲ εὐμορφία αὐτῶν οὐσιωδῶς ἐφθάρη ὑπὸ τε τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἀδικαλείπτων ἐνοχλήσεων καὶ φροντίδων τῆς ἐπαράτου δίκης. Ἦσαν ἔτι νεάνιδες, ἐξηκολούθουν κατοικοῦσαι ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ, καὶ καθ' ἑκάστην ὥραν τῆς ἡμέρας ἠδύνατό τις διαβάζειν ἔξωθεν νὰ τὰς ἀκούσῃ κραυγαζούσας καὶ ἐριζούσας ἐπιμόνως.

Μετὰ τὴν πώλησιν τῆς οἰκίας καὶ αἱ τρεῖς ἤλθον εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ δικαστοῦ καὶ τὸν ἠρώτησαν ἐὰν ἔπρεπε νὰ ἐξακολουθήσῃ ὅπως δῆποτε ἡ δίκη. — Βεβαίωτατα ! ἀπεκρίθη ὁ ἀκέραιος οὗτος ἀνὴρ — πρέπει νὰ ἐπαναληθῇ ἡ δίκη ἀλλὰ μόνον θὰ μεταρρυθμισθῇ τὸ θεμελιώδες ζήτημα καὶ τώρα πλέον θὰ δικασθῇ : « τίς τῶν τριῶν ἢ ἀσχημωτάτη ; »

* * *
Ἄλλὰ καθ' ὅσον ἠδυνήθη νὰ μάθω, οὐδέποτε πλέον ἐπανελήθη ἡ δίκη.

ΥΓΙΕΙΝΗ

(Cruveilhier, Hygiène générale).

Δὲν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ ἄνθρωπος εὕρισκει ἐν ἑαυτῷ ὡς τὸ ζῶον ἐν τοῖς ὀρμηφόροις αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν κάρδα τῶν πράξεών του. — Ἡ ὑγιεινὴ εἶνε ἐπιστήμη καὶ ὡς πᾶσα ἐπιστήμη ἀντικείμενον διδασκαλίας καὶ μελέτης.

Πρόληψις ἐπικρατούσα παρὰ τοῖς μὴ πεφωτισμένοις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντιστρατευομένη εἰς τὰς προόδους τῆς ὑγιεινῆς εἶνε τὸ νὰ νομίζωσιν, ὅτι ἡ φύσις εἶνε αὐτάρακτος, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εὕρισκει ἐν ἑαυτῷ ὡς τὸ ζῶον ἐν τοῖς ὀρμηφόροις αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν κάρδα τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν συντήρησιν του πράξεων, ὅτι προκειμένου περὶ ὑγιεινῆς ἢ ἐπιστήμῃς εἶνε ἀνωφελῆς.

Οὐδὲν ἀβασμιώτερον τῆς γνώμης ταύτης, ἢν ἀποκρούουσι συνάμα ὁ ὀρθὸς λόγος, ἡ πεῖρα καὶ ἡ ἱστορία, εὐκόλως δὲ δυνάμεθα ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι βασιζέται ἐπὶ τῆς ἐπιπολαίου ἐξετάσεως γεγονότων τινῶν κακῶς ἐξηγουμένων καὶ ἐπὶ τῆς ἀπολύτου ἀγνοίας τῶν ἀποτελούντων οὐσιωδῶς τὸ ἀντικείμενον τῆς ὑγιεινῆς.

Τῶντι, εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ φύσις ἐπέβαλεν εἰς ἕκαστον ὃν τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως, μὴ ἐξαιρέσασα τὸν ἄνθρωπον τοῦ γενικοῦ τούτου νόμου, ἀλλ' οὐχ ἦττον βέβαιον εἶνε ὅτι οὗτος δὲν δύναται ν' ἀφομοιωθῇ κατὰ τοῦτο πρὸς τὰ ζῶα,

καὶ ὅτι μετὰ αὐτῶν καὶ ἐκείνου ὑπάρχουσι θεμελιώδεις διαφοραί.

Ὁ ἄνθρωπος διψᾷ, πεινᾷ, ποθεῖ τὴν ἀνάπαυσιν μετὰ τὸν κόπον, τὸν ὕπνον μετὰ τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν θερμότητα ὅταν αἰσθάνηται ψῦχος, τὸ ὀρεσρὸν διαρκούντος τοῦ θέρους, ἐκάστη δὲ τῶν αἰσθήσεων τούτων ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἀνάγκην καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν, ἣτις πρέπει ἀφεύκτως νὰ κορσθῇ.

Ἄλλ' ἐνῷ εἰς τὸ ζῶον αἱ ἀνάγκαι αὐταὶ αἰ ἐσωτερικαὶ ὄρμαι, ὠριτμέται πάντοτε οὐσιαστικαὶ βεβαίαι, ἐπιβάλλουσι φυσικῶς καὶ ἄνευ κόπου σειράν πράξεων, αἵτινες φαίνονται στενωδῶς συνδεδεμέναι μετὰ τοῦ ὀργάνου καὶ οὐδαμῶς χρῆζουσι πείρας, αἱ αὐταὶ αἰσθήσεις μένουσι σκοτεινὰ καὶ ἀόριστοι οὐδεμίαν ἐμπνεύουσι θετικὴν ἀπόφασιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐνῷ δὲν ἐπιστήσῃ εἰς αὐτὰς τὴν διάνοιάν του, ἡ δὲ φυσικὴ αὐτῶν ἱκανοποίησις παρουσιάζει ἐνίοτε κινδύνους ὅταν δὲν ὀδηγῆται ὑπὸ τῆς πείρας.

Τῶντι τί φυσικώτερον καὶ μάλλον αὐτόματον τοῦ νὰ τρώγωμεν ἀναλόγως τῆς πείνης, νὰ πίνωμεν ἀναλόγως τῆς δίψης, νὰ ἀναπαυώμεθα ὅταν εἴμεθα κματοπικότες. Καὶ ὅμως εἶνε ἀποδειγμένον ὅτι φαγητὸν ἄφθονον κατόπιν παρατεταμένης ἀσιτίας, καὶ ποτὸν ὀρεσρὸν ἢ ψυχρὸν κατόπιν δρόμου ταχέως, καὶ ἀνάπαυσις ἢ ὕπνος ἐπὶ γῆς ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς δύναται νὰ γείνωσιν αἴτια ἀρρώστιας καὶ θανάτου.

Ἄρα τὸ ὀρμηφόρον δὲν εἶνε ὀδηγὸς ἀλάνθαστος, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπιβλέπηται καὶ νὰ διευθύνηται ὑπὸ τῆς πείρας καὶ τῆς λογικῆς. Ἄλλως τε τὸ ὀρμηφόρον τοῦτο, τὸ διευθύνον τὰς πλείστας πράξεις τοῦ ζώου, εἶνε ὑποταχθένον παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ τοσοῦτον, ὥστε πλῆθος αἰσθήσεων σπουδαιοτάτων καὶ πολυτιμοτάτων ὡς ἐκ τῶν ἐνδείξεων, αἱ παρέχουσιν ἐν καταστάσει νόσου ἢ ὑγείας, ἤθελον παρέλθῃ ἀπαράτητοι ἐὰν ὁ νοῦς δὲν προσεῖχεν εἰς αὐτὰς, οὐδεμίαν δὲ λειτουργίαν, οὐδὲν κίνημα ὑπάρχει, καίτοι στοιχειώδεις, μὴ ἀπαιτοῦν τὴν συνδρομὴν τῆς διανοίας. Τὸ παιδίον ἄπτεται φυσικῶς τῶν ἀντικειμένων, φέρει τὴν τροφὴν εἰς τὸ στόμα καὶ καταπίνει αὐτήν, περιπατεῖ τέλος καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὸν λόγον διὰ τοῦ λόγου· ἀλλ' αἱ διαφοραὶ αὐταὶ πράξεις, καίτοι ἀπλᾶ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀπαιτοῦσι μακρὰν διανοητικὴν ἀσκίσην, οὐδ' ἤθελον ἐκτελεσθῆ ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῆς διανοίας.

Ἡ πεῖρα διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ἡ σωματικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀνάπτυξις εἶνε συνήθως ἀνάλογος πρὸς τὴν διανοητικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν (τοῦτο ἀποδεικνύουσι αἱ βάρβαροι καὶ ἄγριοι φυλαὶ προφανῶς ἐλαττούμεναι τῶν ἄλλων) ὅταν δὲ, κατὰ συνέπειαν ἀτελοῦς ἐξελίξεως τοῦ ἐγκεφάλου ἢ βλάβης τοῦ ὀργάνου τούτου, ἡ διάνοια σπουδαίως ἐπαθεῖ, τὸ ἀνθρώπινον ὃν εἶτε παιδίον εἶτε γέρον

παρουσιάζει ταχέως πάντα τὰ σημεῖα τῆς σωματικῆς καταπτώσεως.

Καθότι πράγματι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην ν' ἀντιλαμβάνηται καὶ νὰ σκέπτηται, οὕτως εἰπεῖν, πᾶσαν ἑαυτοῦ πράξιν, ὅπως ἐκτελῇ αὐτὴν μετὰ τάξεως καὶ κανονικότητος καὶ ἀρμονίας· τοσοῦτον δ' εὐκρινέστερον ἀντιλαμβάνεται τῶν τοῦ ὀργανισμοῦ ἐσωτερικῶν κινήσεων ὡς καὶ τῶν αὐτομάτων ὀρμῶν, καθόσον ἡ διάνοιά του εἶνε μάλλον ἀνεπτυγμένη, καὶ καθόσον ἀνέλυσεν κάλλιον αὐτὰς καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν. Δὲν πρέπει ἄρα ν' ἀποδίδωμεν εἰς τὸ ὀρμηφόρον ὅ, τι δὲν τῷ ἀνήκει. Ὁ ἄνθρωπος ὢν οὐσιωδῶς προοδευτικὸς δὲν δύναται ν' ἀφομοιωθῇ πρὸς τὸ ζῶον.

Τίς ὁ σκαπτόμενος δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ ὄρμη αὕτη ἡ θαυμασία μὲν πάντοτε ἀλλὰ καὶ πάντοτε περιορισμένη, ἣτις ἐμπνέει εἰς τὸ ζῶον ἀνεξαρτήτως πάσης διδασχῆς καὶ πάσης πείρας τὰς ἀναγκαίας πράξεις εἰς τὴν συντήρησιν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ εἶδους του, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐξελίξεις ὁμοῦ αὐτὸ νὰ περιτρέφεται εἰς τὸν αὐτὸν πλάκον τῶν ἐντυπώσεων καὶ τῶν κινήσεων· τίς δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ ὄρμαι αὐταὶ αἰ τελειῶς ὠριτμέται ὑπάρχουσι κατ' ἀναλογίαν καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, οὗ ἡ διάνοια ἐνεργὸς πάντοτε ἀντιλαμβάνεται, τροποποιεῖ, μεταβάλλει καὶ βελτιοῖ ἀκαταπαύτως τοὺς ὄρους τῆς ἑαυτοῦ ὑπάρξεως ;

Ἡ κάλλιον εἰπεῖν τίς δύναται νὰ διευχυρισθῇ, ὅτι τὸ ὀρμηφόρον τὸ κινεῖ τὴν μέλισσιν νὰ κατασκευάσῃ τὴν κυψέλην τῆς καὶ τὰ πτηνὴν τὴν φωλεάν καὶ τὴν ἀράχνην τὸν ἴστων αὐτῆς, θὰ διδάξῃ φυσικῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν σύνθεσιν τῆς ἀτμοσφαιρας, τὰ συστατικὰ ἀναπνευσίμου ἀέρος ἢ καλῆς καὶ υγινοῦς τροφῆς, τὸ ὑγιεινὸν τοῦ ἀσύλου, εἴτε μεγάρου εἴτε καλύβης, ἐν ᾧ μέλλει νὰ κατοικήσῃ, ὅτι θὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἱκανὸν νὰ προῖδῃ τὰς μεταβολὰς τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους καὶ νὰ παρασκευασθῇ ὅπως ἀντιτῆ αὐταῖς, νὰ γνωρίσῃ τὰ μέσα τοῦ βελτιοῦν καὶ τελειοποιεῖν τὸν ἑαυτοῦ ὀργανισμόν ;

Ὁ ἄνθρωπος συντηρεῖται ἀληθῶς καὶ βελτιοῖ ἀκαταπαύτως τὸν σωματικὸν του ὀργανισμόν, ἀλλὰ μόνον ἡ διάνοια ἐπισκοποῦσα τὰς ἀνάγκας τῆς φύσεως φωτίζει τὴν ὄδον καὶ διευθύνει τὰ βήματα αὐτοῦ, μόνον δὲ δι' ἐπιπόνου προσπάθειας καὶ μετὰ μακρὰν καὶ κοπιώδη πείραν προσκτάται, κατὰ μικρὸν, τὰς μάλλον ἀπαραιτήτους γνώσεις καὶ μανθάνει νὰ ἐπωφεληθῇ αὐτῶν. Ἐκ τῆς διανοητικῆς του δραστηριότητος καὶ τῶν προσπαθειῶν του ἐξαρτᾶται ἡ εὐεξία αὐτοῦ καὶ ἡ ὑπαρξις, οὐδὲν δ' ἀποδεικνύει κάλλιον τὸ παράλογον ὑγιεινῆς φυσικῆς καὶ αὐτομάτου, ὅσον τὸ ὅτι ἀναγκαζόμεθα ν' ἀποκτῶμεν μετὰ δυσκολίας καὶ κόπου τὰς πραγματικὰς γνώσεις τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν περὶ τὴν ζῶον ἡμῶν ἐπιμέλειαν καὶ πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς ἡμετέρας ὑγείας.

Περὶ τούτου ἐρρέθη ὅτι ἕκαστος λαδὲ, κατοί-

κῶν εἰς οἰονδήποτε κλίμα καὶ χώραν, ἀκολουθεῖ φυσικῶς τὴν μάλλον προσήκουσαν αὐτῷ ὑγιεινὴν. Ἡ παρατήρησις αὕτη καὶ βράσεως στερεῖται καὶ ἀξίας, καθότι οὐδὲν ἀποδεικνύει ὅτι ἡ φυσικὴ δὴθεν αὕτη ὑγιεινὴ δὲν προσεκτήθη παρ' ἀπάντων τῶν λαῶν τῇ προσπαθείᾳ τῆς διανοίας καὶ τῆς θελήσεως, διατηρηθεῖσα διὰ τῆς διδασκίας καὶ τῆς παραδόσεως. Ἐπίσης δὲν ἀποδεικνύει ὅτι αἱ πολυπληθεῖς καὶ ἀθλιαὶ φυλαὶ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου κόσμου, οἱ Βοσχημάναι λ.γ. ἢ οἱ κάτοικοι τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ὧν ἡ γενεὰ ἤδη ἐκλείπει, ἀκολουθοῦσι τὴν ὑγιεινὴν τὴν μάλλον σύμφωνον πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως.

Ὡς πρὸς τοῦτο ἀληθές εἶνε μόνον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος, μετέχων τοῦ ἐν κοινῷ βίου, λαμβάνει μαθήματα πρακτικὰ περὶ τῆς συντηρήσεώς του καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει φυλὴ καίτοι ἀθλία, μὴ κεκτημένη πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς γνώσεις τινὰς στοιχειώδεις, αἵτινες μεταδίδονται κληρονομικῶς εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς.

Ἀληθές εἶνε ἐπίσης ὅτι ὁ ἄνθρωπος, οὗ ἡ διάνοια δεσπόζει τῆς φύσεως, ἀναπτύσσει κατ' ὀλίγον τὰς στοιχειώδεις ταύτας γνώσεις, καὶ ὅτι εἰς κοινωνικὴν κατάστασιν ἀνωτέραν ἀντιστοιχεῖ πάντοτε ὑγιεινὴ τελειότερα. Ἄλλ' ἡ προαγωγὴ αὕτη καὶ ἡ πρόοδος οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι μετὰ τοῦ ὁρμηφύτου, ὅσα δὲ γνωρίζομεν σχετικῶς πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἡμετέραν συντήρησιν εἶνε ἀνγκαῖον ἀποτέλεσμα τῆς διδασκαλίας, τῆς πείρας καὶ τῆς σκέψεως.

Ἐν συνόψει ἡ ὑγιεινὴ εἶνε ἐπιστήμη πειραματικὴ καὶ πρακτικὴ σκοπὸν ἔχουσα νὰ μάς διὰ φωτίσει περὶ τῶν ὄρων τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως, ἢ δὲ μελέτη αὐτῆς οὐ μόνον ἀνάγκη εἶνε ἀλλὰ καὶ καθήκον.

Τῶντι πᾶς ἄνθρωπος εἶνε ὑπὸ τινὰς ἐπόψεις ὑπεύθυνος διὰ τὴν ὑγείαν του πρὸς τε ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὴν κοινωνίαν, ἧς εἶνε μέλος, ὑπεύθυνος δὲ συνάμα μέχρι τινὸς καὶ διὰ τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζῶν τῶν ὄντων, ὧν εἶνε ὁ φυσικὸς ὁδηγὸς καὶ προστάτης.

ΕΙΣ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐπὶ τῆς παντοπωλείου, εἰς πρᾶξιν τιθέμενος τὸ προγονικὸν *Κρεῖττον ὄψιμαθῆ ἢ ἀμαθῆ εἶναι*, συμφωνεῖ μετὰ διδασκάλου νὰ τὸν διδάξῃ τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν ἄλλην σχολεικὴν σοφίαν ἀντὶ 20 δραχμῶν κατὰ μῆνα.

Ἡ διδασκαλίαν ἐξκολουθεῖ ἐπὶ ἐξ μῆνας, ἀλλὰ, — ἄγνωστον διὰ σφάλμα τίνος — χωρὶς νὰ ἀποφῆρῃ λίαν ἀγλαοὺς καρπούς. Ὁ μαθητὴς, μὴ ὠφελθεῖς πολὺ ἐκ τῶν μαθημάτων τοῦ διδασκάλου, δυστροπεῖ εἰς τὴν πληρωμὴν αὐτῶν, τοῦτο δ' ἀναγκάζει τὸν διδασκάλου νὰ τὸν ἐνάξῃ ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου.

Τὴν ἡμέραν τῆς δίκης ὁ μαθητὴς, ἀντὶ νὰ ἐμ-

φανισθῇ αὐτοπροσώπως, πέμπει πρὸς τὸν εἰρηνοδίκου τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν

«*Κήρη εἰρηνοδίκου,*

» Ἐπιθεὶ σίμαιρα εἰς μίτηρά μου ἦνε ἄροση, δὲν ἔμπορὸ νὰ παριστησθῶ οἷς τὴν δίκην καὶ σὰς παρκαλῶ κτλ. κτλ.»

Τὸ δαίγμα τοῦτο τῆς ὀρθογραφικῆς δεινότητος τοῦ ἐναγομένου μαθητοῦ ἐφώτισε τὸν δικαστήν, ὥστε νὰ ἀπονείμῃ εἰς τὸν διδάσκαλον τὸ δίκαιον ὅπως τοῦ ἔπρεπεν.

Ἀμαξηλάτης, βλέπων τὴν κοιλίαν του ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον ἐξογκουμένην, ἀποφασίζει νὰ συμβουλευθῇ ἰατρόν.

— Γιατρέ μου, δὲν εἶμαι καλά· ἀπὸ μῆρα σὲ μῆρα καὶ περισσότερο πρήσκουμαι.

— Φίλε μου, λέγει ὁ ἰατρὸς ἀφοῦ τὸν ἐξήτασε καλῶς, πάσχεις ἀπὸ ὕδρωπα.

— Δηλαδή;

— Ὅλος αὐτὸς ὁ ὄγκος ἐσχηματίσθη, διότι ἔχεις νερὸ ἐκεῖ μέσα!

— Ἀδύνατον! ἀναφωνεῖ ὁ ἀμαξηλάτης· ἐπειτα, ὡσεὶ ἰδέα τις διήλθε τοῦ πνεύματός του,

— Δὲν ἦεν ποτὲ νερὸ! Χωρὶς ἄλλο θὰ μὲ γελοῦτε ἐκείνος ὁ ἄθλιος ὁ ταβερνιάρης.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ἐρῶσον γηράσκω τοσοῦτον πέπεισμαι ὅτι ἡ μεγάλη διαφορά μετὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀδυνάτων ἢ ἰσχυρῶν, μικρῶν ἢ μεγάλων, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς ἐνεργείας ἐκάστου αὐτῶν· διὰ τῆς λέξεως *ἐνέργεια* ἐννοῶ σταθερὰν θέλησιν, ἄκαυπτον ἀπόφασιν καὶ νίκην ἢ θάνατον. Διὰ τῆς ἀρετῆς ταύτης δύναται τις νὰ ἐπιτύχῃ παντὸς ἀνθρωπίνως κατορθουμένου σκοποῦ, ἀλλ' ἄνευ ταύτης οὐδὲ τὰ προτερήματα, οὐδὲ κοινωνικὴ θέσις, οὐδ' εὐνοικὴ τύχη δύνανται νὰ μεταποιήσωσιν εἰς *ἀνθρώπου* τὸ οὕτως ὀνομαζόμενον δῖπον ζῶον. (Μπουζῶν).

Ἄνθρωπος ἔχει χαρακτῆρας ὁ ἄνθρωπος· ἕνα κατ' οἶκον διὰ τὴν γυναῖκά του, τὴν οἰκογένειάν του, τὸν κατ' ἰδίαν βίον του, καὶ οὗτος εἶνε ὁ ἀληθής· κατ' αὐτὸν ἀποβάλλει τὸ προσωπεῖον, τὴν προσποίησιν, παύει ὑποκρινόμενος, δείκνυται οἷος πράγματι εἶνε — ἀποτρόπαιος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Εἶτα δὲ τὸν δημόσιον, καθ' ὃν εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὰς αἰθούσας, εἰς τὴν αὐλήν, εἰς τοὺς πολιτικούς κύκλους, εἰς τὴν κοινωνίαν ἐν γένει φίνεται μέγας, εὐγενής, γενναῖος, ἐν περιβολῇ περιεκτετατῶ ὑπὸ ἀρετῶν, φιλόφρων καὶ ἡδυσπής, πλήρης ἐξαιρέτων πλεονεκτημάτων.

Τὸ πλῆθος ἔχει πάντοτε τὸν κοινὸν νοῦν καὶ δὲν ἀπομακρύνεται αὐτοῦ, ἢ ὅταν ἄνθρωποι κακῆς πίστεως ἐξάπτωσι τὰ πάθη αὐτοῦ. (Βαλζάκ).

ΜΑΪΟΣ

Ὁ Ἀπρίλης, ξανθὸς, ἀρχοντικὴ φουμισμένη, Ζαχαρένια θωρὶκ, ὁ Ἀπρίλης πεθαίνει· Καὶ ὁ Μάϊς ἀπάνου του γέρνει, Χαροκόπος, λεβέντης, μὲ δίχως μυαλὰ, Καὶ τοῦ φρόνιμου Ἀπρίλη τὰ μάτια σφαλῆ, Καὶ τὰ πλοῦτη του πέρνει.

Ὁ Ἀπρίλης σωροὺς θησαυροὺς καὶ καλοῦδια, Τί πουλὶκ, τί νερά, τί δροσιαίς, τί λουλούδια, Ἐ τὰ παλάτια τὰ πράσιν' ἀφίνει! Κ' ἀπ' τὴν ἴδια στιγμῇ, ἀπ' τὴν πρώτη νυχτί Σὲ μεγάλῃ ὁ Μάϊς γίωρτῃ μ' ἀπληστία Τ' ἀραδιάζει, τὰ χύνει.

Μὲ τ' ἀηδονία καλεῖ τὴ χαρὰ καὶ τὴ χάρη· Ὅπου νιάτα, παιδι, λυγερῇ, παλληκάρη, Ὅπου φτώχεια, ὅπου πλοῦτος γελάει, Τοῦ γλυκοῦ μηνυτῆ καταστῆν' ἡ λαλιά· Ἡ ζωὴ μὲ ὀλιγόχρητ' ἀγαλιὰ Τὸ τραπέζι τοῦ Μάϊ.

Τῆς αὐγούλας τὸ φῶς πολυέλαιο ἔχουν, Τραγουδοῦν κ' ἀγαποῦν καὶ θερίζουν καὶ τρέχουν. Ἐ τ' ἀποφάγι' ὡς ἂν πρόβαλ' ἡ μέρα, Φεύγ' ἡ νύκτ' ἡχοτάτη καὶ φεύγ' ἡ ζωὴ, Ἐ ταῖς ἀγάπαις ἡ χάρη, ἡ χαρὰ ἔς τὴ βοή, Τὸ παιδί ἔς τὴ μητέρα.

«—Τὸ στεφάνι ποῦ βλέπεις, αὐτὸ τὸ στεφάνι, Ἀπ' τὰ πλοῦτη τοῦ Μάϊ ἔγω γώχω κάνει, Μητεροῦλα, μὲ λούλουδα χίλια· Ταπεινὰ κ' ἀκριθὰ, εἶνε μὴ χάρη· Πῶς ταιριάζουν, κούττα, ζαμπάνια λαμπρὰ Μὲ φτωχὰ χαμομηλιά.

«Ὅλα τ' ἄνθη, μητέρα, δὲν εἶν' ἀδελφάκια; Σὲ γαστροῦλες καὶ κήπους, ἀγροὺς καὶ βουάκια, Μὴ δροσιὰ, καὶ μικρὰ καὶ μεγάλια; Νὰ πονῶ τὰ φτωχὰ δὲ μοῦ εἶπες εἰς; Ὅλα τ' ἄθια τ' ἄλλ' ἀπ' ἀγάπη χρυσῆ, Ἀπὸ ἔλεος τ' ἄλλα!

«Ποῦ παιδί ὡς ἐμὲ τέτοια ἔχει μαννοῦλα; Τίνοις ἄλλου ἀνοῖ ἔχουν τέτοια δροσοῦλα; Τέτοια χάρη καὶ μύρο καὶ χρῶμα; Ἐ τοῦ σπητιοῦ μας τὴν πόρτα θ' ἀνοῖ κρεμαστὸ Ὡς τὴν ἄλλη χρονίαν ποῦ θ' ἀλλάξω κ' αὐτὸ Μὲ καλλίτερ' ἀκόμα».

«—Ὡ παιδί μ', ὁ Θεὸς ἕνα ἄλλο στεφάνι Ἐ τὴ μεγάλη μικρῇ σου καρδίᾳ ἔχει βάνει Ἀπὸ ἄλλου Μαγιοῦ ὠραιότητα· Μοσχομύριστο πάντα κ' ὀλόλευκ' ἀνοῖτ' Μὴ σὺν γείρῃ ξερὸ δὲ ἴσ' ἀλλ' ἀλλ' ἀλλ' Καὶ τὸ λὲν ἀθωὸ τ' ἔτα».

ΚΡΕΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ τέταρτον ἤδη, γράφει ἡ *Σφαῖρα* Πειραιῶς, γίνεται μετανάστευσις εἰς Ἀμερικὴν ἐκ τινῶν δήμων τῆς ἐπαρχίας Λακεδαιμόνος καὶ τῆς ἐπαρχίας Κυβουρίας ἀνδρῶν γεωργικῶν, ἐπιζητούντων βελτίονα τύχην εἰς τὸν νέον κόσμον. Νὰ συμ-

βάλλῃ τὸ Βέλγιον, νὰ συμβάλλῃ ἡ Ὀλλανδία, νὰ συμβάλλῃ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γερμανία εἰς τὴν πύκνωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀμερικῆς· εἶνε εὐνόητον, διότι ἐν Βελγίῳ ἕκαστον τετραγωνικὸν χιλιόμετρον κατοικεῖται ὑπὸ 173 ψυχῶν, ἐν Ὀλλανδίᾳ ὑπὸ 110, ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ 100, ἐν Γερμανίᾳ δὲ, καὶ τοι ὑπὸ 75 μόνον ψυχῶν κατοικεῖται ἕκαστον χιλιόμετρον, οἱ κάτοικοι ἀναγκάζονται ἰδίως ὑπὸ τοῦ ἀφορήτου στρατιωτικοῦ νόμου νὰ ἐκπατρίζωνται, ἀλλ' ἐξ Ἑλλάδος, ἐν ἧ ἕκαστον τετραγωνικὸν χιλιόμετρον κατοικεῖται ὑπὸ 30 ψυχῶν, νὰ μεταναστεύωσιν οἱ κάτοικοι εἶνε ἀληθῶς περιεργον τὸ φαινόμενον ἂν μὴ εἶνε σπουδαιότατον. Πεντήκοντα ἄνδρες ἀκμαῖοι καὶ ἐργατικοὶ ἐγκατέλιπον τὴν πατρίδα, κατὰ τὴν *Σφαῖραν*. Οἱ νέοι οὗτοι ἄποικοι καταγόναται οἱ πλείστοι ἐκ τοῦ ἐν Λακεδαιμόνι δήμου Θεοραπῶν, ἔχοντος πληθυσμὸν 6,500 κατοίκων, καὶ ἐκ τοῦ δήμου τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Γερουθεῶν, ἔχοντος πληθυσμὸν 2,300 κατοίκων, καὶ ἐκ τοῦ ἐν Κυβουρίᾳ δήμου Σελινοῦντος, ἔχοντος πληθυσμὸν 4,500 κατοίκων.

Πρωτοφανοῦς ἐκθέσεως ἡ ἐναρξίς ἐγένετο πρὸ τινος ἐν τῷ ἀνακτόρῳ *Ἀλεξάνδρα* τοῦ Λονδίνου, ἐν ἧ ἐξετέθησαν δεκαεπίστω ἀντικείμενα παντὸς εἶδους, ὧν ἡ ἀξία δὲν ὑπερβαίνει τὸ δεκάλεπτον. Ἡ ποικιλία τῶν πραγμάτων ἐκπλήττει τοὺς πάντας· παιγνίδια, βάρδοι, καπνοσύριγγες, ζωγραφίαι, φωτογραφίαι, μαχαίρια παντοῖα, καὶ μικροσκοπία ἔτι, ὅλα δὲ ταῦτα ἀντὶ τοῦ ἐλαχίστου χρηματός—ἐνὸς δεκαλέπτου. Μεταξὺ τῶν περιεργῶν ἐκθεμάτων συγκαταριθμοῦνται ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ, ἡμερήσια, ἐβδομαδιαία, ἢ μηνιαία. Ἡ *παλαιὰ διαθήκη* μετ' εἰκόνων καὶ ἐρμηνειῶν, τιμᾶται δεκαλέπτου, ἐπίσης δὲ ἀντὶ ἴσου ποσοῦ προμηθεύεται τις—πράγμα πρωτάκουσον—ὀλόκληρον τὸ εὐαγγέλιον!

Γερμανὸς τις, ὁ δόκτωρ Hubbe Schleiden, προτίθεται νὰ περιέλθῃ τὴν Γερμανίαν πρὸς στρατολογίαν ἀποίκων, οὓς νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν κεντρῶν Ἀφρικῆν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Congo πρὸς ἵδρυσιν μεγάλης ἀποικίας γερμανικῆς.

Ὁ ἐν Παρισίοις καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἱστορίας κ. Perrier δίδει τὰς ἀκολούθους περιεργούς πληροφορίας περὶ τῆς διαρκείας τῆς πέψεως ἐν τῷ ἀνθρώπῳ:

Αἱ τροφαί, λέγει, ὡς ἐκ τῆς διαφόρου αὐτῶν φύσεως διακρίνονται εἰς μὲν πλείονα αἱ δὲ ὀλιγώτερον χρόνον ἐν τῷ στομάχῳ πεπτόμεναι.

Ἐπὶ πολλὰς ἄλλας ταχύτερον ἐγκαταλείπει τὸν στόμαχον ἡ ὀμίζα, ἣτις διατηρεῖται ἐν αὐτῷ ἐπὶ μίαν μόνον ὥραν.

Κατόπιν ταύτης τάσσονται, ὁ μετὰ φάρου ζυμῶς (σοῦπα) αἱ πέττροφα καὶ ὁ σαλομῶς, διατηρούμενα ἐπὶ 1 ὥραν καὶ ¹/₂, τὸ βραστόν γάλα, καὶ τὰ ἐβρασμένα ὡς ἐπὶ 2 ὥρας, τὰ τηγανισμένα ὡς, τὸ βραστόν βόειον κρέας καὶ τὸ ἄβραστον

γάλα ἐπὶ 2 ὥρας καὶ 45', τὸ ἐπὶ τῆς ἐσχάρας ἐψημένον βόειον κρέας ἐπὶ 3 ὥρας, ὁ ἄρτος, ὁ τυρὸς καὶ ἡ βραστόη ὄρνις ἐπὶ 3 ὥρας, καὶ 1)₂. ἡ ἐψημένη ὄρνις ἐπὶ 4 καὶ 1)₂ καὶ τέλος τὸ βόειον λίπος ἐπὶ 5 ὥρας καὶ 1)₂.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ποικίλλουσι κατὰ τὴν διάφορον ἰδιοσυστασίαν καὶ τὴν ὑγείαν τῶν διαφόρων ἀτόμων.

Ἐξ ὅλων δὲ τῶν τροφῶν τὰ ὄσπρια διατηροῦνται ἐπὶ ὀλιγώτερον χρονικὸν διάστημα ἐν τῷ σομάχῳ, ἔτι δὲ ὀλιγώτερον διακίβηται ἐν αὐτῷ τὰ ποτά.

Τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ πρίγκιψ Βίσμαρκ ἠσυχολεῖτο περὶ τὴν ποίησιν καὶ μάλιστα περὶ τὴν λατινικὴν ποίησιν; Καὶ ὅμως ἡ «Ἐφημερίς τοῦ Βερολίνου» ἀναφέρει ἥτις ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς σηματολογίας ἐν Βερολίῳ εὑρηται καὶ τὸ ἀκόλουθον τετράστιχον φέρων τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν τοῦ γερμανοῦ καγκελλαρίου:

Beatus ille homo
Qui sedet in sua domo
Qui sedet post fornacem
Et habet bonam pacem.

V. Bismarck Schönhausen.

9 Mars. 4869.

Ὅπερ μεταφράζεται σχεδὸν ὡς ἐξῆς: «Μακάριος ὁ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ ζῶν ἄνθρωπος καὶ ἀπολαμβάνων τῶν ἡδονῶν τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας».

Δὲν εἶνε ἀπίθανον, λέγει γαλλικὴ τις ἐφημερίς, εἰς τὸ τετράστιχον τοῦτο δίδοντες πίστιν οἱ μεταγενέστεροι, νὰ ἀπονείμωσιν ἡμέραν τινὰ εἰς τὸν πρίγκιπα Βίσμαρκ καὶ τὸ ἐπώνυμον τοῦ εἰρηγικοῦ!

Ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ῥωσσίας συζητεῖ νῦν μεταρρυθμιστικὸν σχέδιον, ὅπερ, ἐὰν ἐπικυρωθῇ, θὰ ἔχῃ μεγάλην καὶ ἐπωρελῆ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ οικονομικοῦ μέλλοντος τῆς Ῥωσσίας. Πρόκειται ἀπλῶς περὶ ἐλαττώσεως τῶν ἐορτασίων ἡμερῶν. Αὐταὶ ἀνέρχονται εἰς 160, καὶ οὕτως, ἐν ᾧ ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις τῆς Εὐρώπης ὁ ἐργάτης ἐργάζεται 300 ἡμέρας, ἐν Ῥωσσίᾳ ὁ ἐργάτης καὶ ὁ χωρικός ἐργάζονται μόνον 200. Γενομένου ὑπολογισμοῦ εὐρέθη ὅτι μεγάλην ζημίαν ἢ ἐλάττωσιν αὕτη τῶν ἐργασίμων ἡμερῶν προξενεῖ εἰς τὴν γενικὴν ἐτησίαν παραγωγὴν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων. Τοσοῦτον μᾶλλον ποθητὸν εἶνε ὅπως τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τῆς Συνόδου, ὅσα ἀμέσως σχετίζεται πρὸς τὸ σπουδαιότατον ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς ὑγιεινῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἠθικὴν καὶ οικονομικὴν ἐποψίν ζήτημα τοῦ περιορισμοῦ τῆς μέθης, καθόσον τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας ὅ τε χωρικός καὶ ὁ ἐργάτης παραδίδονται εἰς τὴν κραυπήν καὶ τὴν μέθην. Ἐὰν δὲ καὶ τὰ καπηλεῖα κλειθῶνται κατὰ τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας, ὡς τοῦτο γίνεται ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Φινλανδίᾳ, τότε τελεσφορώτερον εἶτι πραγματωθήσεται ἢ τοιαύτη σωτηριώδης μεταρρύθμισις.

Τὸ ἀκόλουθον λίαν περιεργον γεγονός ἀναφέρει γαλλικὴ τις ἐφημερίς ὡς ἐν μεταξὺ τόσων ἄλλων δείγμα τῆς νοημοσύνης καὶ πίστεως τοῦ κυνός, περιγράφουσα αὐτὸ ὡς ἐξῆς.

Ἡ σκηνὴ συμβαίνει ἐν τῇ ἑδρῇ τοῦ Neuilly. Ἦ νύξ εἶνε ζοφερά, καὶ τόσῳ ζοφερά, ὥστε κύριος τις διερχόμενος μετὰ τοῦ ὄχηματός αὐτοῦ, ὅπερ ὁ ἴδιος ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀγορᾶν πρὸς τοὺς Παρισίους λεωφόρον, δὲν διακρίνει εἰς ὀλίγων ἀπ' αὐτοῦ βημάτων ἀπόστασιν ἄνθρωπον τινὰ κύπτοντα πρὸς τὴν γῆν.

Ἐνεκα τούτου προσεγγίζει αὐτὸν τὸ ὄχημα, οἱ ῥώθωνες τοῦ ἵππου θίγουσι τὸν ἄλλον αὐτοῦ, καὶ τότε μόνον ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀποσπᾶται αἰφνιδίως ἀπὸ τῆς ἐνασχολήσεώς του, καὶ ἀνεγείρεται. Ὁ ἵππος ἀνορθοῦται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν του. — «Ἀνόητε, ἀναφώνει ὁ ταξειδιώτης, παρ' ὀλίγον νὰ καταπλακωθῆς! — Αὐτὸ θὰ ἦτο εὐτύχημα! — Πῶς, εὐτύχημα! — Εἶμαι κατεστραμμένος ἄνθρωπος. — Τί τρέχει; — Εἶμαι εἰς πτωχὸς ἐργάτης, ὁ προϊστάμενός μου μὲ ἐσειλεν εἰς τὸ Neuilly ὅπως εἰσπράξω 300 φράγκα, τὰ ὁποῖα καὶ παρέλαβα εἰς χρυσόν. ἔθεσα τὸ ποσὸν τοῦτο εἰς τὸ θυλάκιόν μου, ἀλλὰ πρὸ ὀλίγων στιγμῶν θέτω τὰς χεῖράς μου εἰς αὐτὸ καὶ δὲν εὐρίσκω πλέον ἐκεῖ τὰ νομίσματα. τὸ θυλάκιόν μου εἶνε τρυπημένον καὶ κατέπεσαν ἀπ' ἐκεῖ τὰ χρήματα. βλέπετε λοιπὸν, κύριε, ὅτι εἶμαι ἀφανισμένος ἄνθρωπος. — Μὴ λυπῆσαι τόσῳ, τῷ λέγει ὁ ταξειδιώτης συγκινηθεὶς ἐκ τῆς δυσχεροῦς ταύτης θέσεώς του. Δὲν σοῦ μένει κανὲν ἀπὸ τὰ νομίσματα ὅπου ἔχασες; — Ἐν μόνον. — Δός με τὸ ἐδῶ.

Παρειὼς ὁ ταξειδιώτης λύει τὸν σῦλον αὐτοῦ, ὃν ἐν τῇ ἀμάξῃ εἶχε δεδμεμένον, τίθησι τὸ νόμισμα ὑπὸ τοὺς ῥώθωνας αὐτοῦ, καὶ τῷ ἀποτείνει τὰς τρεῖς ταύτας λέξεις: Ἐμπρὸς Τόμ, ψάξε!

Τὸ νοήμον ζῶον ὠσφράνθη πρὸς στιγμὴν τὸ νόμισμα καὶ ἀμέσως ἀρχεται νὰ διατρέχῃ τὴν λεωφόρον ἔχον πρὸς τὸ ἔδαφος τὸ ῥύγχος αὐτοῦ.

Καθ' ἐκάστην δὲ στιγμὴν ἐπανήρχετο ἀναπηδῶν πρὸς τὸν κύριόν του πρὸς ὃν ἐκόμιζεν ἀνά ἐν λουδοβίκειον, ὅπερ κατέθετεν ἐν τῇ χειρὶ του καὶ ὄρα πάλιν πρὸς ἀναζήτησιν ἄλλων.

Τέλος μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὀλόκληρον τὸ ἀπολεσθὲν ποσὸν εἶχεν ἀνευρεθῆ.

Ὀλίγα ἔτη ἔχουσι παρέλθει ἀφότου συνέθη τὸ ἀληθὲς ἔκτακτον τοῦτο γεγονός, οὗ ὁ νοήμων ἦρωας φέρεται ἔκτοτε ὡς ἄθλον περιλαίμιον ἔχον μεταλλίην τινὰ πλάκα, ἐπ' ἧς ἔχει χαραχθῆ ἡ χρονολογία τοῦ κατορθώματος αὐτοῦ.

Τὸ γιγάντειον σχέδιον τῆς μεταποιήσεως τῆς Ἀλγεριανῆς Σαχάρας εἰς θάλασσαν, ὅπερ πρὸ τίνος μόνον ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐν εἰδικῶσι τισὶ συγγράμμασι συνεζητήθη, ἤρχισε νὰ ἀνακινῆται πάλιν ἐν Γαλλίᾳ

παρέχον πολλὰς ἐλπίδας πραγματοποίησεως. Ὁ πρωθυπουργὸς κ. Φρεῦσινὲ ἐν τινὶ τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου προὐκάλεσε συζήτησιν ἐπὶ τούτου, ἧτις ἀπέληξεν εἰς τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς ἐξ εἰδικῶν προσώπων πρὸς μελέτην καὶ ἐπεξεργασίαν αὐτοῦ.

Πραγματοποιούμενου τοῦ σχεδίου τούτου, λέγει γαλλικὴ τις ἐφημερίς, τὰ ὕδατα τῆς Μεσογείου θέλουσι καταλάβει πάλιν τὴν χώραν ἣν ἀλλοτε κατεῖχον, τὸ πρὸς νότον δηλονότι μέρος τῆς ἐπαρχίας Κωνσταντίνης, ἐν ἣ εἰσέτι εὐρηται πληθὺς ἀλαυρῶν ἐλῶν. Παντοῦαι δὲ εἰσὶν αἱ ὠφέλειαι, αἵτινες ἐκ τούτου θέλουσι προσπορισθῆ τῇ Ἀλγεριανῇ Σαχάρα καθόσον τὸ μὲν κλίμα αὐτῆς θέλει μετατραπῆ ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ ὑγιεινότερον ὡς συνέθη καὶ ἐν Σουεζ μετὰ τὴν διωρυχὴν τοῦ Ἰσθμοῦ, ἢ δὲ οὕτω κατασκευασθῆ συμμένη θάλασσα, καὶ ὡς ὁδὸς πρὸς ἐμπορικὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Ἀφρικανικῆς Σαχάρας θέλει χρησιμεύσει, καὶ ὡς ἀμυντικὴ στρατηγικὴ γραμμὴ πρὸς ἐξασφάλισιν πολλῶν τῆς Ἀλγερίας μερῶν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν νομαδικῶν τῆς ἐρήμου σιτιφῶν.

Σχετικῶς δὲ πρὸς τὰς μεγάλας ταύτας ὠφελείας, αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην δαπάναι δὲν εἶνε λίαν ὑπερβολικαί, ὑπολογισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ συλλαβόντος τὸ σχέδιον τοῦτο κ. Roudaire ὡς μέλλουσαι νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὸ ποσὸν τῶν 60 ἑκατομμυρίων φράγκων.

Ἐν ταῖς χώραις, αἵτινες ὑπάγονται εἰς τὴν διεθνή ταχυδρομικὴν σύμβασιν καθ' ὅλον τὸ λῆξαν ἔτος 1884 ἀπεστάλησαν 3 δισεκατομμύρια καὶ 868 ἑκατομ. ἐπιστολῶν, 469 ἑκατομ. ἐπιστολικῶν δελταρίων, 1 δισεκατομμύριον καὶ 983 ἑκατομ. ἐφημερίδων, 1 δισεκατομ. καὶ 23 ἑκατομ. ἐντύπων, 64 ἑκατομ. δειγμάτων, 98 ἑκατομ. μικρῶν δεσμίδων, 95 ἑκατομ. ταχυδρομικῶν ἐπιταγῶν ἀντιπροσωπευσῶν ἀξίαν 8 δισεκατομ. καὶ 45 ἑκατομ. φράγκων.

Ἐν ἀπάσῃ δὲ τῇ ὑδρογείῳ σφαίρᾳ ἀποστέλλονται ὑπὲρ τὰ 13 ἑκατομμύρια ἐπιστολῶν καὶ ἐπιστολικῶν δελταρίων καθ' ἐκάστην ἡμέραν, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὰ ἐντυπα. Ἐπομένως κατ' ἔτος διανέμονται ἐν Εὐρώπῃ 9 δισεκατομ. καὶ 418 ἑκατομ. ἐπιστολῶν, 1 δισεκατομ. καὶ 246 ἑκατομ. ἐν Ἀμερικῇ, 75 ἑκατομ. ἐν Ἀσίᾳ, 36 ἑκατομ. ἐν Αὐστραλίᾳ, καὶ 11 ἑκατομ. ἐν Ἀφρικῇ. Ἐπομένως ἀναλογουσιν εἰς ἕκαστον κάτοικον τῆς γῆς 3—4 ἐπιστολαί.

Ὁ διάσημος ἐρευνητὴς τῆς Ἀφρικῆς Στάνλεϋ εἶχεν ἐκφράσει τὴν παρατήρησιν ὅτι οἱ νοημονέστεροι τῆς Ἀφρικῆς λαοὶ ἦσαν οἱ ἀνθρωποφάγοι. Τὴν ἰδέαν ταύτην τοῦ Στάνλεϋ ἀντικρούει ἄλλος τις περιηγητὴς, ὁ διδάκτωρ Vandenheuevel, ἐπανελθὼν ἄρτι ἐκ τῶν χωρῶν ἐκείνων. «Πάντες οἱ ἀνθρωποφάγοι οὗς συνήντησα, λέγει ἡ Γεωγραφικὴ ἐπιθεώρησις», εἶχον τὸν ἐγκέφαλον ἀ-

τελῶς ἀνεπτυγμένον, ἐνῶ οἱ ἰθαγενεῖς οἱ τροσόμενοι μόνον διὰ χόρτων ἦσαν ἄνδρες ῥωμαλέοι, εὐπαγεῖς καὶ πολλῆς νοημοσύνης».

Ἴταλοί, Ἑλβετοὶ καὶ Γερμανοὶ μεγαλοπροσπῶς ἐώρτασαν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τὰ ἐγκρίνια τῆς σήραγγος τοῦ Γοθάρδου. Τὸ ἱστορικὸν τοῦ κολοσσαιοῦ τούτου ἔργου ἔχει ὡς ἐξῆς:

Τὴν 15 Ὀκτωβρίου 1859 ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἑλβετία συναμολόγησαν σύμβασιν πρὸς κατασκευὴν καὶ ἐκμετάλλευσιν τοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Γοθάρδου. Τὴν 20 Ἰουνίου 1870 εἰς τὴν σύμβασιν ταύτην προσεχώρησεν ἡ γερμανικὴ δημοσπονδία καὶ τὴν 28 Ὀκτωβρίου 1881 ἡ γερμανικὴ αὐτοκρατορία. Τὴν 4 Νοεμβρίου 1871 συνέστη ἡ ἐταιρία ἢ μέλλουσα ν' ἀναλάβῃ τὴν κατασκευὴν τῆς σήραγγος ταύτης. Τὴν 7 Αὐγούστου ὁ ἐργολάβος τῆς ἐπιχειρήσεως Φάβρ ὑπέγραψε τὰ συμβόλαια αὐτοῦ καὶ μετὰ δύο μῆνας ἤρξαντο αἱ ἐργασίαι ἐκ τῶν δύο ἄκρων, ἐκ τοῦ Γκέσενεν καὶ τοῦ Αἰρόλου. Πρὸς διατρύπησιν τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου ὄγκου ἐγένετο χρῆσις διαφόρων μηχανικῶν συστημάτων τὴν 29 Φεβρουαρίου, ὥραν 11 καὶ 15' π. μ., τὸ ἔργον ἐπερτώθη καὶ ἐκ τοῦ Γκέσενεν καὶ οἱ ἐκ τοῦ Αἰρόλου ἐργάται ῥίψαντες τὸ τελευταῖον μεστόιχον ὤρμησαν εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων μεστοὶ χαρᾶς καὶ συγκινήσεως ἐπὶ τῇ ἐπιτυχῇ ἐκτελέσει ἔργου τιμῶντος τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸν αἰῶνα, ἐν ᾧ ἐγένετο. Ἡ ἐργασία αὕτη ἀδιακόπως ἐξακολουθοῦσα νύκτα καὶ ἡμέραν διήρκεσεν ἐννέα ἔτη καὶ τρεῖς μῆνας, ἦτοι 3330 ἡμέρας. Ἐκτὸς τοῦ συστήματος τοῦ συμπεπιεσμένου ἀέρος ἐγένετο χρῆσις κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐνὸς ἑκατομμυρίου καὶ διακοσίων χιλιάδων χιλιogramμων δυναμίτιδος ἢ ποσότης αὕτη ἀναφλεγόμενῃ ταυτοχρόνως ἢ ἐξήρκει πρὸς ἀνατίναξιν ὀλοκλήρου τοῦ ὄρους. Ἡ σήραγγὴ ἔχει μῆκος 14, 892 μέτρων ἄνωθεν ὑπὲρ τὴν ἐπιπέρανειαν τῆς θαλάσσης 1145 μέτρα ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Αἰρόλου, 1109 ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Γκέσενεν καὶ ἐν τῷ μέσῳ 1153. Ἡ ἀμαξοστοιχία ἢ τὴν 12 Μαΐου κομίζουσα τοὺς προσκεκλημένους τῆς ἐλβετικῆς κυβερνήσεως διήλθε τὴν σήραγγα ἐντὸς 19 λεπτῶν. Ὁ Γοθάρδος ἀποτελεῖ ὑψίστην καὶ λίαν ἀπότομον κορυφὴν τῶν ἐλβετικῶν Ἄλπεων. Ὑψοῦται 3229 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιπέρανειαν τῆς θαλάσσης καὶ διατελεῖ αἰωνίως χιονοσκεπής. Ἀπ' αὐτοῦ πηγάζουσιν ἑπτακαίδεκα ποταμοί, ἐξ ὧν ὁ Ρεούσσης, ὁ Τσιτσίνος, ὁ Ροδανὸς καὶ ὁ Ρῆνος. Ἦδη διὰ τῆς σήραγγος ταύτης τίθενται εἰς ἄμεσον συγκοινωνίαν ἡ Ἰταλία, ἡ Ἑλβετία καὶ ἡ Γερμανία, ἕκαστον δὲ τῶν τριῶν κρατῶν ἐκτὸς τῆς δικαίας χαρᾶς ἐπὶ συμμετοχῇ ἐν τῇ ἐκτελέσει τοσοῦτον σπουδαίου ἔργου, προσδοκᾷ μεγίστας ὠφελείας ἐμπορικᾶς καὶ βιομηχανικᾶς ἐκ τῆς νέας ταύτης ἀρτηρίας τῶν συγκοινωνιῶν τῆς παρεχομένης εἰς τὴν ἀνθρωπίνην δραστηριότητα.

Ἐκ Λαρίσσης ἀφίκετο ἐνταῦθα, γράφει ἡ

Νέα Ἐφημερίς, ἡ νεαρά γυνὴ ἐκαίνη, ἥτις, ἐκ Σιατίστῃς τῆς Μακεδονίας ὀρωμένη, ἐνεδύθη τὴν φουρτανέλλαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878, ὠπλίσθη καὶ ἠγωνίσθη ἐπὶ διετίαν τὸ κατ' ἀρχὰς πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, φονευθέντος δὲ τούτου, μόνη ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἐκ 15—20 ἀνδρῶν, ἀγνοούντων τὸ φύλον τῆς, καὶ ὑποτασσόμεναι εἰς ἐκεῖνο τὸ δεκαπενταετὲς φαινόμενος παιδίον, ὅπερ τοῖς ἐπεβάλλετο διὰ τῆς εὐφυΐας, τῆς ἀνδρείας καὶ τοῦ χαρακτῆρος ἐν γένει. Ὀνομάζεται Περιστέρα Κοϊάκα, ἀλλ' ὡς πολεμιστὴν ἦν γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Σπανοθαγγέλης, ἐπειδὴ δὲν εἶχε γένειον. Εἶνε οὐχὶ μεγαλόσωμος, εὐκίνητος, ζωηρά, συμπαθὴς τὸν λόγον καὶ τὴν φυσιογνωμίαν, θαρραλέα καίπερ φέρουσα νῦν γυναίκα, δεικνύει εἰς τὸ βράδιμα τὸ ἀρειμάνιον καὶ ἐλαφρόπουον τῶν κλεπτῶν. Ὡς δὲ λέγει, εἰς τὴν φωνὴν τῆς εἶχεν ἄλλον τόνον φοβερόν, ὃν γνωρίζει νὰ ἐπιτηθεύηται, ὅτε ἤγειτο τῶν πολεμιστῶν. Ἐξῆλθεν ἀρματωλὴ, ἀφοῦ κατεδιώχθη καὶ ἐφυλακίσθη ὅλη ἡ οἰκογένειά τῆς, ποιμενοσυροαγική, καὶ κατεζητεῖτο καὶ αὐτὴ ὑπὸ τῶν τούρκων, ἡ εσοῦπα, ἥτις ἦτο ἐπίφοβος διὰ τὸ θάρος, δι' αὐτὴν ἐβόηθη τοὺς φυλακισμένους. Ὅτε μετέβησαν νὰ τὴν συλλάβουν, ἠναγκάσθη ἀγανακτήσασα καὶ ἀπειλουμένη διὰ τουφεκισμοῦ, νὰ σύρῃ τὸ πιστόλιόν τῆς καὶ νὰ βίβῃ ἐκτάδην νεκρὸν ἓνα τοῦρκον. Ἐκτοτε ἡ μοῖρά τῆς ὤρισθη. Ἐγένετο ἐπαναστάτις οὐχὶ ληστής, ἀλλὰ διὰ τὸ γένος ἀγωνιστῆς, ὡς λέγει. Καὶ ἠνδραγάθησε καὶ ἐβόησε τὸ ὄνομά τῆς. Ἦδη ἐνταῦθα τί ζητεῖ ἡ ἔκτακτος αὕτη εἰκοσαετίς μόλις γυνή; Ἦλθε νὰ λαλήσῃ πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς, νὰ παρκαλέσῃ, νὰ σώσῃ τὸν σύζυγόν τῆς Νικόλαον Περδίκαν, μεθ' οὗ πρό τινος ἐστέρθη ἐν Λαρίσση, ἵνα μὴ μένη μόνη καὶ ἐκτεθειμένη ὡς ἦν ἅμα κατέθεσε τὰ ὄπλα. Τὸν σύζυγόν τῆς τοῦτον, μεθ' οὗ συνέζη βίον ἥτυον, ἀπήγαγον ἀδίκως μετὰ τῶν ἄλλων, οὓς ἔστειλαν ἐδῶ ὡς δῆθεν ἐπὶ ἐνώσει ἐνοχοποιούμενους, καὶ τοὺς ἔχουν εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Αἰγίνης.

Ὁ σύζυγος τῆς ἡρώιδος Περιστέρας ἦτο *μυλωνας*, ὅτε ἡμέραν τιὰ προσήλθον αὐτῷ Ἕλληνας καὶ 2 τουρκαλθανοὶ ἵνα ἀλέσωσι. Κατὰ τὰ ἐπικρατοῦντα ἔθιμα ἔπρεπεν ἕκαστος ν' ἀλέσῃ τὸ γέννημά του κατὰ σειράν. Οἱ τουρκαλθανοὶ ἀπόθησαν τὸν γενναῖον μυλωθρὸν τύψαντες αὐτὸν, διότι δὲν ἐπροτίμησεν αὐτοὺς τῶν γκιουρίδων ἀλλ' αὐτὸς ἤρπασεν ἀμέσως αὐτοὺς τὸν ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου καὶ τοὺς ἐτίναξεν ἐντὸς τῆς φτερωτῆς τοῦ μύλου, καὶ οὕτω αὐτοὶ μὲν μετέβησαν εἰς τὴν αἰωνιότητα ὁ δὲ μυλωθρὸς παρήτησε τὸν μύλον του καὶ ἐφανερώθη ἅμα τῇ ἐνώσει τῆς Θεσσαλίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐνόπιον τῶν ἐλευθέρων συμπολιτῶν του. Τοῦτον τὸν ἥρωα μυλωθρὸν ἀπερῆσαν ἡ Περιστέρα νὰ λάβῃ ὡς σύζυγον, ἀφοῦ τῇ ἦτον ἀδύνατον νὰ μεταβῇ ἐν τῇ δούλῃ Μακεδονίᾳ ἐνθα ὑπῆρχεν ὁ πατρικὸς οἶκος καὶ οἱ συγγενεῖς.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως *Milwaukee* τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς παρέστησαν μάρτυρες θεάματος ὅπως νέου δι' αὐτοὺς καὶ ἐν γένει σπανιωτάτου. Εἶδον πίπτουσαν ἐξ οὐρανοῦ βροχὴν ἰστών ἀράχνης, ἥτις ἐφαίνετο προερχομένη ἐκ μεγάλου ὕψους, καὶ ἥτις ἐνιαχοῦ ἦτο τόσον πυκνὴ, ὥστε ἐκάλυπτε τὸ κυανόχρουν τοῦ οὐρανοῦ. Οἱ ἴστοι αὐτοὶ εἶχον μῆκος ἐνὸς ἢ πλείονων μέτρων, ἐνιαχοῦ δ' ἐφθασαν εἰς μῆκος καὶ μέγιστος εἰκοσι μέτρων καὶ ἐφαίνοντο ὅσον ὑψηλὰ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ὁ ὀρθαλμός. Ἦσαν ἰσχυρότατοι καὶ λευκότατοι, δὲν παρετηρήθησαν δὲ ποσῶς ἀράχλαι πίπτουσαι μετὰ τῆς βροχῆς τῶν ἰστών. Τοιούτου εἶδους βροχὴ παρετηρήθη ἤδη εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Ὁ *White* περιγράφει πολλὰς, μία μάλιστα ἐξ αὐτῶν διήρκεσεν ὀλόκληρον ἡμέραν καὶ εἶχε τὴν ἔδραν τῆς εἰς τὰ ὑψηλότερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας. Ὁ Δάρβιν ἀναφέρει παραμορφίαν βροχῆν, τὴν ὅποιαν αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶδεν ἀναπλέων τὸν Λαπλάταν, εἰκοσι μίλια μακρὰν τῆς ἀκτῆς· πρῶτος δ' αὐτὸς παρετήρησεν ὅτι ἕκαστος ἴστος περιεῖχε μικροσκοπικὴν ἀράχνην, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόλις ἐφθάνεν εἰς τὸ ἔδαφος ἤρχιζεν ὑφαίνουσα νέον ἴστον καὶ ἀνελάμβανε πάλιν τὸ ἐναερίον ταξιειδίον τῆς. Ὁ σκοπὸς τῶν μεταναστεύσεων αὐτῶν τῶν ἀραχνῶν, ἂν εἶνε μεταναστεύσεις, εἶνε μυστήριον δύσκολον νὰ ἐξηγησθῇ· ὥστε ἡ φυσικὴ τῆς ἀράχνης ἱστορία παρέχει ἀκόμη εὐρὺ στάδιον ἐρεύνης καὶ σπουδῆς.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ

Τὰ θαλάσσια λουτρά.

Ἡ ἐνέργεια τῶν λουτρῶν τῆς θαλάσσης ἐπιβουηθεῖται ὑπὸ τῆς ἐνεργείας τῶν λουτρῶν τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ ἡλίου. Ὁ ἀήρ ὁ μεστὸς ἀλατωδῶν μορίων, ὁ ἀναπνεόμενος δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῶν πνευμόνων ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς θαλάσσης, καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ φλογεροῦ ἡλίου αἱ δίδουσαι τόσον μέγαν βαθμὸν ὀργασμοῦ εἰς ὅλην τὴν φύσιν, ἀναζωογονοῦσι τὰς ἀδυνατούς καὶ μαρμαμένους κρῆσεις. (*Dr Donné, Hygiène des gens du monde*).

Οἰκιακὴ οἰκονομία.

Θέλετε νὰ διατηρήσετε τὰς κινάρας (ἀγκινάρας) δι' ὅλον τὸ ἔτος. Ἐκλέξατε τὰς τρυφερωτέρας, ἀφαιρέσατε τὰ ἐξώφυλλα χωρίσατε αὐτὰς εἰς τέσσαρα μέρη καὶ εἶτα βυθισατέ τας ἐπὶ ἐν ἡ δύο λεπτά ἐντὸς βράζοντος ὕδατος περιέχοντος 4 ο)ο θαλασσίου ἁλατος. Ἀφοῦ ἐξηγάγηται αὐτὰς ἐκ τοῦ ὕδατος ἄφετε αὐτὰς νὰ στραγγίσουν καλῶς καὶ εἶτα θέσατέ τας εἰς τὸν ἥλιον ἐντὸς καθαροῦ κανίστρου. Ὅταν ξηρανθῶσι, τὰς ἐγκλείετε ἐντὸς κουτίων προσέχοντες ὅμως νὰ μὴ τὰς διατηρῆτε εἰς μέρος ὅπου ὑπάρχει ὑγρασία.